

Individuální projekt

Podpora sociální integrace obyvatel vyloučených lokalit
v Královéhradeckém kraji
www.socialniprojekty.cz

Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji 2011 - 2016

Krajský úřad Královéhradeckého kraje, 2010
Odbor sociálních věcí ve spolupráci s odborem školství

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

**PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST**
www.esfcr.cz

Projekt je financován z ESF a státního rozpočtu ČR
prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

OBSAH

Úvod	1
Zdůvodnění strategie	1
Postup tvorby strategie	2
Vymezení základních pojmů	2
Institucionální a legislativní zajištění na úrovni ČR	4
Institucionální zajištění	4
Legislativní opatření	6
Přístup k integraci sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji	7
Institucionální rovina	8
Související dokumenty na úrovni Královéhradeckého kraje	9
Dotační zdroje	9
Evropský sociální fond (ESF)	9
Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)	10
Národní zdroje	10
Krajské dotační tituly	11
Další dotační zdroje	12
Demografický a geografický popis kraje	12
Významné koncentrace sociálního vyloučení v kraji	13
Situace v kraji v oblasti obyvatel sociálně vyloučených lokalit	14
Činnosti obecních samospráv v zajištění integrace sociálně vyloučených lokalit ..	14
Oblast vzdělávání	16
Inkluzivní vzdělávání	16
Předškolní vzdělávání	18
Základní vzdělávání	20
Sekundární vzdělávání	21

Přehled čerpání finančních prostředků na realizaci projektů v oblasti školství ...	21
Zaměstnanost.....	22
Nezaměstnanosti dle okresů a počet volných pracovních míst.....	23
Bariéry bránící účasti na trhu práce dlouhodobě nezaměstnaných sociálně vyloučených osob.....	24
Využívané nástroje ke zlepšení situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit na trhu práce	25
Bydlení	27
Příčiny bydlení sociálně vyloučených osob v nevyhovujících sociálních a hygienických podmínkách	28
Využívané integrační nástroje v oblasti bydlení	29
Sociální služby	29
Zdravotní situace.....	30
Bezpečnost	31
Principy strategie	33
Role kraje je ve strategii	33
Vize strategie.....	33
Prioritní oblasti.....	34
Prioritní oblast: Kvalita bydlení a zdravotní stav obyvatel sociálně vyloučených lokalit.....	34
Prioritní oblast: Vzdělání obyvatel sociálně vyloučených lokalit	37
Prioritní oblast: Integrace obyvatel SVL na trh práce	40
Prioritní oblast: Oddlužení obyvatel SVL	43
Prioritní oblast: Spolupráce se samosprávami obcí	43
Naplnění strategie	46
Použité zdroje a literatura	49
Seznam zkratk použitých v textu.....	50

1 Úvod

Problematika sociálního vyloučení se stává nejen na území Královéhradeckého kraje, ale v celé republice závažným celospolečenským problémem. Tento jev v sobě zahrnuje široký komplex aspektů, jejichž pochopení není často jednoduché, a jeho důsledky se dotýkají celé společnosti.

Sociálně vyloučení lidé mají nálepkou nepřizpůsobivých, nepracovitých a kulturně odlišných. Často je jev generalizován na celou skupinu osob žijících v prostorově vymezených obydlich. Nejčastěji je tento jev vztahován na skupiny osob se snadno rozpoznatelným znakem, jako je například barva pleti u Romů. Tato skupinová nálepka je jim přisuzována bez ohledu na individuální vlastnosti, schopnosti a dovednosti a bez ohledu na individuální postoj k vlastní národnosti. V případě sociálního vyloučení hraje však etnicita podstatnou roli, hlavně pokud jde o mínění veřejnosti. Vedou se široké diskuse o sociálním vyloučení jako problému etnickém, přitom se jedná hlavně o problém sociální. Ne všichni Romové žijí v sociálním vyloučení a ne všichni, kteří v tomto prostředí žijí, se hlásí k Romské národnosti. Tato generalizace veřejnosti pokud jde o přisouzenou etnicitu, nijak neulehčuje integraci sociálně vyloučených osob do společnosti a naopak může mnoho osob pohybujících se na tenkém rozhraní do bídy a sociálního vyloučení strhnout.

2 Zdůvodnění strategie

Integrace sociálně vyloučených lokalit je jedním z cílů programového prohlášení Rady Královéhradeckého kraje. Základním impulzem pro tvorbu strategie byla absence kvalitativních údajů o stavu sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji. Některé kvantitativní údaje byly zpracovány při přípravě Individuálního projektu (dále v textu „IP“) kraje Podpora sociální integrace vyloučených romských lokalit Královéhradeckého kraje, který byl zpracováván v roce 2007 na základě výsledků Analýzy sociálně vyloučených lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti (GAC, spol. s r.o., 2006). Hlavní aktivitou IP kraje je podpora terénní práce v sociálně vyloučených lokalitách na území kraje a zároveň zpracování této strategie. Předkládaný dokument je zpracován na základě Usnesení Rady kraje z 11. března 2009 k realizaci IP Královéhradeckého kraje Podpora sociální integrace obyvatel vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji.

Účelem tvorby strategie je pokus o analýzu současné situace v sociálně vyloučených lokalitách v Královéhradeckém kraji, předpokládaný vývoj této situace a návrhy konkrétních opatření, kterými může kraj současnou situaci ovlivnit. Odkládaním řešení sociálního vyloučení a jeho prevence může v blízké budoucnosti přinést vyhocení sociálních problémů, rozšiřování prostorové izolace sociálně vyloučených lokalit (dále v textu „SVL“) a s tím nárůst jevů sociálního vyloučení doprovázejících jako je nezaměstnanost, kriminalita, epidemie infekčních chorob, zvýšení počtu osob s nízkým vzděláním, apod., což vše vede v konečném důsledku k neúměrnému zatěžování sociálního systému.

3 Postup tvorby strategie

Při tvorbě dokumentu bylo využito informací a praktických zkušeností zaměstnanců obecních úřadů, úřadů práce, základních škol, zástupců nestátních neziskových organizací, policie ČR a dalších odborníků zabývajících se danou problematikou. Z těchto odborníků byly sestaveny pracovní skupiny, které se sešly v průběhu tvorby 14x na pracovních jednáních.

Pro účely tvorby strategie byl Etnologickým ústavem AVČR zpracován Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, který detailně popisuje situaci obyvatel těchto lokalit z jejich úhlu pohledu a tvoří přílohu tohoto dokumentu. K dotvoření celkového obrazu o situaci v sociálně vyloučených lokalitách z pohledu místních samospráv byla uskutečněna diskusní setkání s odbornou veřejností v šesti obcích s rozšířenou působností, v jejichž spádovém území se vyloučená lokalita nachází.

Na základě výsledků průzkumu, jednání pracovních skupin a výstupů diskusních setkání v obcích byla zpracována SWOT analýza. Dále byly v pracovních skupinách stanoveny priority strategie a následně rozpracována strategická část dokumentu.

4 Vymezení základních pojmů

Sociální vyloučení by se obecně dalo definovat jako omezená možnost plně se podílet na životě společnosti. Ostatní obyvatelé se od sociálně vyloučených osob distancují. Tento jev není pouze záležitostí soustředěných lokalit, ale pokud tomu tak je, je více umocňován a není snadné se z něj vymanit vlastními silami. Osobám v krizi se hůře daří svůj stav zlepšit, nabalují na sebe další problémy a strhávají příslušníky celé rodiny.

V sociálně vyloučených lokalitách žijí na malém prostoru, v přelidněných bytech nejnižší kategorie, obvykle v katastrofálním technickém stavu, s podprůměrným vybavením (často bez sociálního zázemí) rodiny a jednotlivci závislí na sociálních dávkách, vesměs dlouhodobě nezaměstnaní. Nejčastěji jde o místa a objekty, které ztratily své původní využití a leží v takové části města, která se nerozvíjí. Zvláště pokud se jedná o sociálně vyloučené lokality na venkově, bývá zde špatná infrastruktura a dopravní obslužnost, chybí tu například obchody, často i základní škola, nejsou tu žádné pracovní příležitosti. Je odtud daleko k lékaři i na úřady.¹

Inkluzivní vzdělávání

Jedná se o část vzdělávací reformy, která se zabývá zavedením inkluzivní výuky do prostředí běžné školy. Ve výuce jsou zohledňovány rozdílné vlohy a nadání u jednotlivých

¹ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Etnologický ústav AVČR, 2010, se podrobněji zabývá teoretickými východiskami problematiky sociálního vyloučení a problematikou měření tohoto jevu na straně 7 – 10.

žáků. Žáci tedy mohou pracovat společně na vzdělávacích projektech, jinou rychlostí, do jiné hloubky a je hodnocen jeho individuální rozvoj, nikoli jeho relace vzhledem ke skupině.

Veřejně prospěšné práce (dále v textu „VPP“)

V rámci aktivní politiky zaměstnanosti je vytvořeno pracovní místo na základě písemné dohody na časově omezenou dobu pro obtížně umístitelné uchazeče o zaměstnání (max. 12 měsíců). Většinou se jedná o nekvalifikované práce prováděné pro obec, nebo jiné instituce, např. státní instituce, ale i soukromé firmy. Příspěvek na mzdu hradí úřad práce zaměstnavateli až do plné výše. Místo může být zřízeno opakovaně.

Společensky účelná pracovní místa

Tento nástroj umožňuje zřízení pracovního místa pro osobu dlouhodobě nezaměstnanou. Úřad práce může zaměstnavateli poskytnout příspěvek na částečné, nebo i plné uhrazení mzdy, včetně pojistného.

Veřejná služba (dále v textu „VS“)

Institut veřejné služby rozšířil možnost zachování pracovních návyků u osob více než půl roku pobírajících příspěvek na živobytí (Zákon o hmotné nouzi č. 111/2006 Sb.) Zákon stanovil u těchto osob povinnost pro nárok na tuto dávku zvyšovat si příjem vlastní prací. Mezi hodnocené aktivity patří i výkon VS. Může jí zřízovat obec. Obec má možnost zajišťovat VS i prostřednictvím jiných subjektů, ale činnost musí být vždy směřována ve prospěch obce. Pokud osoba v hmotné nouzi vykoná VS v rozsahu alespoň 20 hodin měsíčně, nedojde u ní k poklesu částky na živobytí na existenční minimum. Vykoná-li 30 a více hodin ve VS měsíčně, tato částka na živobytí se jí navýší o polovinu rozdílu mezi jejím životním minimem a existenčním minimem.

Komunitní práce

Klíč k úspěchu v rozvoji sociálně vyloučených komunit a jejich začlenění do většinové společnosti spočívá v jejich aktivní účasti a předpokladu, že si integraci vezmou za věc sobě vlastní. Bez nich samotných nelze nalézt stabilní řešení. Komunitní rozvoj je vhodný prostředek jak zapojit tyto osoby a přimět je k přebrání zodpovědnosti za lepší budoucnost. Může pomoci v přeměně takových komunit z kultury marginalizované, vytlačené na okraj společnosti, na kulturu rozvoje.²

² Komunitní práce a inkluze Romů, Leida Schuringa, SPOLU International Foundation a Leidraad Leertrajecten, 2006

5 Institucionální a legislativní zajištění na úrovni ČR

5.1 Institucionální zajištění

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Situaci sociálně vyloučených osob a osob ohrožených sociálním vyloučením řeší *Národní akční plán sociálního začleňování 2008 – 2010* (dále jen NAPSI)³. Situace vyloučených Romů je rovněž předmětem zájmu *Komise pro sociální začleňování* fungující pod MPSV, mezi jejíž členy jsou i zástupci kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a někteří krajští koordinátoři pro romské záležitosti.

Rok 2010 byl Evropskou komisí vyhlášen *Evropským rokem boje s chudobou a sociálním vyloučením*. Za realizátora kampaně a aktivit s tímto tematickým rokem spojených bylo určeno MPSV, které v souvislosti s Evropským rokem vyhlásilo Dotační program EY 2010. V rámci programu bylo vybráno 12 projektů, které jsou v souladu s naplněním pěti priorit stanovených v Národním programu Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Priority byly stanoveny se zapojením zástupce kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a v souladu s prioritami identifikovanými ve Společné zprávě o sociální ochraně a sociálním začleňování z roku 2007.

NAPSI spolu

Aktivita, jejímž cílem je přizvat veřejnost a umožnit jí participaci při tvorbě Národního akčního plánu sociálního začleňování. Aktivitu zahájilo v lednu 2010 pět nestátních neziskových organizací, které dlouhodobě bojují proti chudobě a sociálnímu vyloučení v České republice. Občanské sdružení IQ Roma servis se pokusí společně se společností Člověk v tísni, Socioklubem, sdružením SKOK a občanským sdružením EAPN Česká republika v nadcházejících dvou letech zlepšit proces sociálního začleňování lidí, kteří se z různých důvodů ocitli na okraji společnosti. Jednou z dílčích cílových skupin, se kterou se v průběhu iniciativy počítá, jsou i sociálně vyloučení Romové.

Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách⁴

Byla zřízena usnesením Vlády ČR č. 85 z ledna 2008, a č. 731 z června 2008. Vznikla jako nástroj Vlády ČR k zajištění podpory obcím v procesu sociálního začleňování. V Královéhradeckém kraji působí v Broumově.

Z usnesení č. 331 ze dne 23. března 2009 vyplývá pro ministra pro lidská práva úkol zpracovat *Strategii boje proti sociálnímu vyloučení*. Podnětem pro tvorbu této strategie byl materiál ministerstva vnitra předložený vládě pro informaci s názvem *Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení⁵*. Ministr pro lidská práva zahájil se zapojením

³ <http://www.noviny-mpsv.cz/cs/9119>, cit. 12. 8. 2010

⁴ www.socialni-zaclenovani.cz, cit. 12. 8. 2010

⁵ www.mvcr.cz/soubor/extremismus-identifikace-zasadnich-problemu-pdf.aspx, cit. 12. 8. 2010

expertů v roce 2009 intenzivní přípravu materiálu. V současné době dokument zpracovává Agentura pro sociální začleňování.

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

Jedná se o poradní a iniciační orgán Vlády ČR pro otázky Romské komunity zřízený podle §6 zákona 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních.

V prosinci 2009 schválila vláda usnesením č. 1572 **Koncepci romské integrace na období 2010–2013**⁶. Jedná se o strategický dokument, který obsahuje opatření směřující k vyrovnání šancí a vstupních znevýhodnění Romů, které jim brání plnohodnotně participovat na kulturním, společenském, ekonomickém a politickém životě většinové společnosti.

Dekáda romské inkluze 2005 – 2015

Vláda ČR se přihlásila do této mezinárodní iniciativy, ke které je připojeno jedenáct dalších států (Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Černá Hora, Maďarsko, Makedonie, Rumunsko, Slovensko, Srbsko, Španělsko). Jde o politický závazek zúčastněných států, jež dává jedinečnou možnost řešit chudobu, sociální vyloučení a diskriminaci romských komunit v regionálním měřítku. Umožňuje jednotlivým státům především výměnu dobrých zkušeností. Aktivita realizované v rámci Dekády budou financovány ze státních rozpočtů zúčastněných států. Kromě základních cílů v oblasti vzdělání, zaměstnání, bydlení a zdravotní péče iniciativa řeší průřezová témata diskriminace, děti, rodovou rovnost a chudobu⁷.

Ministerstvo vnitra ČR

Vláda ČR schválila dne 4. Května 2009 *Strategii boje proti extremismu*⁸. Úřad služby kriminální policie a vyšetřování PP ČR (dále jen ÚSKPV) navrhl *Koncepci Policie ČR v boji proti extremismu*.

V souladu s touto koncepcí byla a v rámci jednotlivých Krajských ředitelství vytvořena specializovaná pracoviště – pracovní skupiny pro boj s extremismem, pro které byly stanoveny úkoly pro boj s extremismem v České republice.

Dále vláda schválila dokument *Strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k menšinám pro období let 2008 – 2012* (Usnesením vlády České republiky č. 384)⁹. Systémovým opatřením Policie ČR ve vztahu k menšinám jsou styční důstojníci pro menšiny a jejich pracovní skupiny.

⁶ www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/, cit. 12. 8. 2010

⁷ <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dekada-romske-inkluz/>, cit. 12. 8. 2010

⁸ <http://www.mvcr.cz/clanek/priorita-ministerstva-vnitro-boj-proti-extremismu.aspx>, cit. 12. 8. 2010

⁹ <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/strategie-minority.pdf>, cit. 12. 8. 2010

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

V roce 2008 byla vládou schválena aktualizace **Koncepce včasné péče o děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí¹⁰**.

Jedná se o jeden ze základních dokumentů vymezujících rámec aktivit realizovaných s cílem předcházet vzniku sociálních handicapů, v jejichž důsledku děti socializující se a trvale žijící v sociálně znevýhodňujícím prostředí nedosahují naplnění svého vzdělávacího potenciálu a předčasně ukončují vzdělávání.

V roce 2009 byla vládou České republiky usnesením č. 572 schválena **Strategie boje proti extremismu¹¹**, která obsahuje „Zprávu o problematice extremismu na území ČR v roce 2008“ a „Koncepci boje proti extremismu“.

K dalším aktérům na tomto poli patří:

Rada vlády pro lidská práva, Veřejný ochránce práv, Vládní zmocněnec pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zdravotnictví, kraje, obce, nestátní neziskové organizace, a další poskytovatelé sociálních služeb.

5.2 Legislativní opatření

Na regionální úrovni mají krajské úřady povinnost zřídit pozici koordinátora romských poradců podle §67 zákona 129/2000 Sb. o krajích a podle §6 zákona 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti a obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.

V roce 2009 nabyl účinnosti **Zákon 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů**, který zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství (Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy) a blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace v různých oblastech.

¹⁰ <http://aplikace.msmt.cz/PDF/INtextkoncepcevcasnepece.pdf>, cit. 12. 8. 2010

¹¹ <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-boje-proti-extremismu>, cit. 12. 8. 2010

6 Přístup k integraci sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji

Královéhradecký kraj se zabýval různými podobami problematiky sociálního vyloučení již v minulých letech. V roce 2003 byla usnesením Zastupitelstva Královéhradeckého kraje 21/560/2003 schválena Koncepce romské integrace Královéhradeckého kraje na léta 2003 až 2006, která se věnuje problematice romské národnostní menšiny, ale není v ní nijak zohledněna problematika sociálně vyloučených lokalit.

Důležitým krokem ke zpracování tohoto dokumentu byla realizace individuálního projektu kraje Podpora sociální integrace obyvatel vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji. Projekt byl realizován v letech 2008 – 2010 a umožnil vytvoření strategie v takovém rozsahu také díky financování tvorby analýzy potřeb v sociálně vyloučených lokalitách. Tím, že kraj přistoupil k realizaci tohoto individuálního projektu, potvrdil svoji snahu o řešení situace v sociálně vyloučených lokalitách v kraji.

Kraj zřídil funkci koordinátora romských poradců, který koordinuje činnost obcí a dalších subjektů napomáhající k integraci romské komunity do společnosti.

Přehled finančních prostředků získaných na výkon funkce krajského koordinátora romských poradců

V roce	Výše dotace (Kč)	Výše pracovního úvazku
2008	250 000	0,5
2009	250 000	0,5

Prostřednictvím individuálního projektu získal kraj do svého rozpočtu celkem 14 159 952,- Kč na realizaci terénní práce v sociálně vyloučených lokalitách a dalších návazných aktivit na dobu 18 měsíců. V Rychnově nad Kněžnou a v Jaroměři je součástí veřejné zakázky také individualizovaná podpora ve vzdělávání dětí.

Přehled finančních prostředků vynaložených na realizaci terénní práce v sociálně vyloučených lokalitách v Královéhradeckém kraji prostřednictvím individuálního projektu kraje¹²

Oblast realizace terénní práce	Získané finanční prostředky (na 18 měsíců), (Kč)	Vynaložené finanční prostředky v roce 2010 (Kč)
Jaroměřsko	1 234 146	822 764
Kosteletsko	1 079 964	719 976
Náchodsko	1 080 000	720 000
Novobydžovsko	540 000	360 000
Rychnovsko	712 476	474 984
Broumovsko	1 079 658	719 772
Královéhradecko	1 979 999	1 397 640

6.1 Institucionální rovina

Sociální výbor Zastupitelstva Královéhradeckého kraje

Sociální výbor, který byl zřízen usnesením Zastupitelstva ZK/4/159/2009, zřídil Královéhradecký kraj jako poradní orgán Zastupitelstva Královéhradeckého kraje. Výbor se na svých jednáních zabývá aktuálními otázkami v sociální oblasti a má pravomoc předkládat návrhy zastupitelstvu, k dalšímu projednání jejich realizace v samostatné působnosti.

Výbor pro lidská práva Zastupitelstva Královéhradeckého kraje

Výbor pro lidská práva, zřídil Královéhradecký kraj jako poradní orgán Zastupitelstva Královéhradeckého kraje. Výbor se na svých jednáních zabývá otázkami lidských práv a má pravomoc předkládat návrhy zastupitelstvu, k dalšímu projednání jejich realizace v samostatné působnosti.

Komise specifické prevence

Komise byla zřízena jako poradní a iniciační orgán Rady Královéhradeckého kraje. Na svých jednáních se zabývá otázkami preventivní činnosti v Královéhradeckém kraji a to zejména v rovině primární a sekundární.

Rady pro rozvoj lidských zdrojů Královéhradeckého kraje (RRLZ)

Rada pro rozvoj lidských zdrojů funguje od ledna 2003 jako iniciativní orgán Rady kraje. K hlavním činnostem RRLZ patří koncepční práce (práce s programovými dokumenty

¹² Doba realizace terénní práce je červen 2009 – prosinec 2010

krajskými i národními) a definování priorit rozvoje lidských zdrojů v kraji a dílčích opatření pro jejich dosahování.

Komise pro koordinaci poradenských služeb v Královéhradeckém kraji

Komise zajišťuje metodický a informační servis v oblasti poradenských zařízení školám.

6.2 Související dokumenty na úrovni Královéhradeckého kraje

Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje

Plán rozvoje sociálních služeb v Královéhradeckém kraji 2011 - 2016

Strategie rozvoje lidských zdrojů Královéhradeckého kraje 2007 - 2015

Koncepce prevence kriminality na léta 2009 – 2011

Program obnovy venkova Královéhradeckého kraje na období 2009 – 2013

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Královéhradeckého kraje 2008

7 Dotační zdroje v roce 2010

7.1 Evropský sociální fond (ESF)¹³

Hlavním posláním ESF je rozvíjení zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů. Aktuální programové období k čerpání finančních prostředků z tohoto fondu je od roku 2007 – 2013.

Dva ze tří operačních programů se vztahují k obsahu této strategie:

Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (OPLZZ)

Tento program je zaměřený na snižování nezaměstnanosti prostřednictvím aktivní politiky na trhu práce, profesního vzdělávání, dále na začleňování sociálně vyloučených obyvatel zpět do společnosti, zvyšování kvality veřejné správy a mezinárodní spolupráci v uvedených oblastech. Podporuje také sociální služby a sociální ekonomiku. Tento program je v gesci MPSV.

¹³ www.esfcr.cz, cit. 12. 8. 2010

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OPVK)

Tento program je v gesci MŠMT a zaměřuje se na oblast rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho rozmanitých formách s důrazem na komplexní systém celoživotního učení, utváření vhodného prostředí pro výzkumné, vývojové a inovační aktivity a stimulační spolupráce participujících subjektů. Královéhradecký kraj vystupuje v pozici zprostředkujícího subjektu v globálním grantu (projekty s působností v KHK).

7.2 Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)¹⁴

Jeho gestorem je MMR. Jeho prostřednictvím lze čerpat investiční prostředky ke zlepšení prostředí v problémových sídlištích a na revitalizaci veřejných prostranství.

Integrovaný operační program (IOP)

Jeho prostřednictvím lze čerpat investiční prostředky ke zlepšení prostředí v problémových sídlištích, na revitalizaci veřejných prostranství, na regeneraci bytových domů a na pilotní projekty, které jsou zaměřené na řešení romských komunit ohrožených sociálním vyloučením. Pilotní projekty propojí aktivity regenerace domů, nebo revitalizaci veřejného prostranství s aktivitami sociálního začleňování v rámci OP LZZ. Podmínkou přihlášení se k programu je zpracování Integrovaného programu rozvoje města (IPRM), který má v Královéhradeckém kraji zpracován Náchod a Hradec Králové. Ani jedno z měst v kraji se nepřihlásilo k realizaci pilotních projektů. Další oblast podpory tohoto programu je investiční podpora vybraných sociálních služeb a investiční podpora sociální ekonomiky.

7.3 Národní zdroje

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny¹⁵

Vyhlašuje dotační program pro kraje **Podpora koordinátorů romských poradců**, dotační program pro obce **Podpora terénní práce** a dotační program pro nestátní neziskové organizace **Předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků**.

Ministerstvo práce a sociálních věcí¹⁶

Vyhlašuje každoročně dotační řízení k poskytnutí dotace ze státního rozpočtu nestátním neziskovým organizacím **na poskytování sociálních služeb**.

Ministerstvo vnitra¹⁷

¹⁴ www.strukturalni-fondy.cz, cit. 12. 8. 2010

¹⁵ www.vlada.cz, cit. 12. 8. 2010

¹⁶ www.mpsv.cz, cit. 12. 8. 2010

¹⁷ www.mvcr.cz, cit. 12. 8. 2010

Vyhlašuje dotační **Program prevence kriminality**, který je rozdělen na krajskou a městskou úroveň. Jde o podporu nerepresivních metod, jejichž prostřednictvím lze zlepšovat situaci v sociálně vyloučených lokalitách.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy¹⁸

Vyhlašuje v rámci svých *sociálních programů* pro nestátní neziskové organizace a školy **Program na podporu integrace romské komunity**, **program na podporu romských žáků středních škol**, **Program na podporu realizace aktivit v oblasti prevence rizikového chování**, **Program na podporu vzdělávání sociálně znevýhodněných dětí, žáků a studentů**, **Program financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním**.

V roce 2009 byl poprvé vyhlášen rozvojový program pro školy **Na podporu škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí a žáků se sociokulturním znevýhodněním**, jehož finanční prostředky umožňují posílení motivačních složek platů a mezd pedagogických pracovníků přímo se podílejících na vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním.

Ministerstvo pro místní rozvoj¹⁹

Vyhlašuje **Národní program podpora výstavby podporovaných bytů**, který je zaměřen na podporu výstavby podporovaných bytů pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb vyplývajících z věku, zdravotního stavu nebo sociálních okolností jejich života. Pro účely této strategie může být poskytnuta dotace na vstupní byt pro osoby, které v důsledku nepříznivých životních okolností nemají přístup k bydlení a jsou schopné plnit povinnosti vyplývající z nájemního vztahu. Obec uzavře s těmito osobami nájemní smlouvu na dobu určitou (max. 2 roky), s možností jejího opakovaného prodloužení.

Státní fond rozvoje bydlení²⁰

Dotace na **výstavbu sociálních bytů**.

7.4 Krajské dotační tituly v roce 2010

Odbor sociálních věcí

Vyhlašuje **Program na podporu sociálních služeb definovaných dle zákona č. 108/2006 Sb.**, o sociálních službách v platném znění, v Královéhradeckém kraji a **Program podpory služeb navazujících, kooperujících a souvisejících se službami definovanými v zákoně č. 108/2006 Sb. a Krajský program prevence kriminality**.

¹⁸ www.msmt.cz, cit. 12. 8. 2010

¹⁹ www.mmr.cz, cit. 12. 8. 2010

²⁰ www.sfrb.cz, cit. 12. 8. 2010

Odbor školství

Vyhlašuje dotační program **Akce pro děti a mládež ve volném čase**. Program je přednostně určen pro pořádání akcí v rámci zlepšování sociokulturních podmínek v místě působení žadatele a na akce celokrajského charakteru. Tento program lze charakterizovat pro oblast všeobecné primární prevence. Zaměření programu je sice širší, nicméně lze jej vztáhnout na sociálně znevýhodněné. Pro oblast specifické primární prevence jsou vyhlášeny prioritně následující dotační tituly: **Program pro podporu a rozvoj zdravého životního stylu. Programy zaměřené na prevenci rizikového chování a integraci dětí a mládeže.**

Dotační programy pro oblast regionálního rozvoje

Tento dotační program v sobě například zahrnoval podporu profesionalizace místních akčních skupin, podporu profesionalizace svazků obcí, podporu cyklodopravy a provozu cyklobusů.

7.5 Další dotační zdroje

Mezi další možné zdroje financování aktivit zaměřených na integraci sociálně vyloučených lokalit patří dotace obcí a nadace a nadační fondy.

8 Demografický a geografický popis kraje

Území kraje je tvořeno pěti okresy - Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. V Královéhradeckém kraji je zřízeno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Rozlohou se řadí Královéhradecký kraj na 9. místo v pořadí krajů. Největší je okres Trutnov, který tvoří téměř čtvrtinu rozlohy kraje, za ním následuje okres Rychnov nad Kněžnou.

K 31. březnu 2010 měl Královéhradecký kraj celkem 554 251 obyvatel, což je cca 5 % celkového počtu obyvatel České republiky. Hustotou 117 obyvatel na km² nedosahuje kraj celorepublikového průměru 133 osob. Rozdílná je i v okresech a pohybuje se od nejvyšší v okrese Hradec Králové (182 obyvatel na km²) po nejnižší v okrese Rychnov nad Kněžnou (81 obyvatel na km²).²¹

²¹ www.czso.cz, cit. 12. 8. 2010

Počet obyvatel v Královéhradeckém kraji podle okresů²²

Stav k 31. 3. 2010	celkem	muži	ženy
Celý kraj	554251	271644	282607
Hradec Králové	163037	79161	83876
Jičín	79639	39503	40136
Náchod	112355	54956	57399
Rychnov nad Kněžnou	79128	38983	40145
Trutnov	120092	59041	61051

9 Významné koncentrace sociálního vyloučení v kraji

Podrobný popis sociálně vyloučených lokalit Královéhradeckého kraje je obsahem Průzkumu potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje. Jedná se o 20 obcí Královéhradeckého kraje, z nichž některé mají na svém území i více sociálně vyloučených lokalit. Průzkumem bylo zmapováno 3000 osob, žijících v sociálně vyloučených lokalitách. Jedná se o odborný odhad, počet obyvatel těchto lokalit je však velmi proměnlivý. Popis obsahuje základní demografické údaje o obci, institucionální zajištění pro obyvatele obce, popis samotné vyloučené lokality spolu s technickým stavem domu a počtem obyvatel.²³

Popis sociálně vyloučených lokalit byl zpracováván na základě informací pracovníků obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, terénních pracovníků a pracovníků neziskových organizací. Opírá se o dlouhodobé zkušenosti odborníků zabývajících se touto problematikou v místě. Není možné zaručit, že popis sociálně vyloučených lokalit v kraji je úplný. Většina lokalit se vyskytuje na jednom místě delší dobu, i několik let, avšak v průběhu času se objevují nová místa jevící znaky sociálně vyloučené lokality. Naopak některé lokality popsané v minulých letech, např. Analýzou sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti²⁴, zpracovanou na zakázku MPSV, již neexistují. Je potřeba si uvědomit, že prostým zrušením sociálně vyloučené lokality, ke kterým dochází prodejem domů v majetku obce, nebo jiného soukromého vlastníka a vystěhováním jejich obyvatel (často z důvodu vysokých dluhů na nájmu) dojde sice

²² <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>, cit. 12. 8. 2010

²³ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 16 - 45

²⁴ Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, GAC spol. s r.o., 2006

k vyřešení problému lokálně, ale původní obyvatelé často odcházejí bydlet ke svým příbuzným, kteří bydlí ve vedlejší obci, velmi zřídka za hranicí kraje. Tak dochází k přelivání problému, ne však k jeho řešení.

10 Situace v kraji v oblasti obyvatel sociálně vyloučených lokalit

10.1 Činnosti obecních samospráv v zajištění integrace sociálně vyloučených lokalit

V kraji jsou obce, které k otázce integrace SVL přistupují aktivně. Jedná se zejména o obce, kde je vyšší počet sociálně vyloučených lokalit. Obce nemají zřízenou funkci **romského poradce** na plný úvazek. Této problematice se většinou věnuje pracovník vykonávající funkci kurátora pro mládež/ dospělé, vedoucí sociálních odborů, tito se také účastní porad na krajském úřadě, spolupracují a poskytují potřebné informace.

Na některých obcích pracují **terénní pracovníci** pro cílovou skupinu sociálně vyloučených. Terénní sociální práce, terénní práce a komunitní práce, je základní aktivitou, která probíhá v SVL a pomáhá integraci osob v nich žijících. Významným poskytovatelem těchto služeb jsou nestátní neziskové organizace a obce.

Nejčastěji terénní pracovníci řeší problematiku spojenou s předlužením a nezaměstnaností. Tyto oblasti mají zásadní vliv na vznik chudoby a sociálního vyloučení. Na ně navazují problémy spojené s bydlením. Bydlení zásadně ovlivňuje celkově kvalitu života v SVL a podmiňuje i zdravotní stav obyvatel, rodinné zázemí pro výchovu dětí a jejich školní úspěšnost. Intervence terénních pracovníků směřují potom k řešení rizikových forem chování (užívání návykových látek, gamblerství, atd.)

Obce, ve kterých je realizována terénní práce (TP) v roce 2010

Obec	Počet terénních pracovníků	Realizátor TP	Zdroj financování
Nový Bydžov	1	obec	Královéhradecký kraj
Náchod	2	obec	Královéhradecký kraj
Jaroměř	3	obec	Královéhradecký kraj

Kostelec nad Orlicí	2	obec	Královéhradecký kraj
Hradec Králové	1	obec	Rada vlády pro záležitosti romské menšiny
Broumov	2	Romodrom	Královéhradecký kraj
Rychnov nad Kněžnou	1	Romodrom	Královéhradecký kraj
Hradec Králové	4	Romodrom	Královéhradecký kraj

V rámci průzkumu potřeb v sociálně vyloučených lokalitách byly uskutečněny expertní rozhovory se zástupci obecních samospráv a obecních úřadů v místech, kde jsou popsány významné koncentrace SVL²⁵. Výstupy těchto rozhovorů ukázaly postoje a informovanost významných představitelů obcí k otázkám SVL.

Specifické postavení při řešení problematiky SVL mají malé obce I. a II. stupně. Tyto obce nedisponují vlastním bytovým fondem, nemají personální ani finanční kapacity na řešení problémů vznikajících při soužití osob ze SVL s ostatními obyvateli obce. Na venkově dosahuje sociální vyloučení tíživějších rozměrů než ve městě, nedosahuje sem však činnost potřebných sociálních služeb. Průzkumem potřeb bylo popsáno 11 sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji na venkově.²⁶

Existence pracovních skupin a strategických materiálů na úrovni obcí dotýkajících se problematiky SVL

Komise pro národnostní menšiny na úrovni obce pracuje v Jaroměři. V Náchodě, Novém Bydžově, je terénní pracovnice členkou sociální komise.

V rámci procesu komunitního plánování sociálních služeb pro Broumovsko se pozornost zaměřuje i na romskou komunitu a řešení její problematiky v rámci Pracovní skupiny pro sociálně vyloučené občany, která má za úkol zjistit a vydefinovat aktuální potřeby těchto občanů v návaznosti na potřeby zajištění příslušných sociálních služeb. Výsledkem je aktualizovaný Komunitní plán sociálních služeb pro Broumovsko, jehož součástí je i Strategický plán sociálního začleňování. Také komunitní plán města Rychnova nad Kněžnou obsahuje jako jednu z priorit podporu terénní práce v SVL na Rychnovsku.

V rámci komunitního plánování v kraji se problematikou SVL zabývá také Nový Bydžov a Jaroměř. V Novém Bydžově byl proveden Průzkum potřeb Romů v Novém

²⁵ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 46 – 53.

²⁶ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 21

Bydžově, na základě kterého byly stanoveny priority města v komunitním plánu a Koncepci romské integrace 2010 – 2014.

Pracovní skupiny pro prevenci kriminality jsou zřízeny v Broumově, Jaroměři, Náchodě, Novém Bydžově, Dvoře Králové nad Labem, Hradci Králové, Kostelci nad Orlicí.

V Královéhradeckém kraji působí také Agentura pro sociální začleňování ve městě Broumově. Pro město byla zpracována studie mapující situaci obyvatel sociálně vyloučených lokalit „Dlouhodobý monitoring romských lokalit“ GAC 2009, bylo vytvořeno Lokální partnerství, jako platforma koordinující inkluzivní aktivity v místě. Byla vytvořena také Strategie sociálního začleňování pro Broumov 2010-2013, na jeho základě místní experti připravili Individuální projekt obce na podporu rozvoje sociálních služeb a také navazující investiční projekt na vybavení objektu pro jeho realizaci. Město žádá také prostředky na zavedení funkce koordinátora inkluzivních nástrojů, jako zaměstnance města.

10.2 Oblast vzdělávání

10.2.1 Inkluzivní vzdělávání

Možnosti inkluzivního vzdělávání nejen sociálně znevýhodněných dětí naráží v kraji na několik překážek. Především malé základní školy nemají personální, ekonomické ani časové podmínky pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb těchto žáků – v Královéhradeckém kraji je přitom více než 40 % základních škol tzv. málotřídních (jde o školy s ročníky pouze 1. stupně, vzdělávající běžně děti z více ročníků v jedné třídě).

Základní školy s vyšším podílem sociálně znevýhodněných žáků se obvykle nacházejí ve spádové oblasti vyloučených lokalit. Co se výše podílu těchto žáků týče, lze na základě žádostí základních škol o dotaci z rozvojového programu MŠMT na podporu inkluzivního vzdělávání usoudit, že tento podíl je školu od školy a lokalitu od lokality značně odlišný a může dosahovat až 40 %.

Školy podpořené v rámci rozvojového programu MŠMT na podporu škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání žáků se sociokulturním znevýhodněním v roce 2010²⁷

Název školy	Výše podpory (Kč)
ZŠ a MŠ Vysoké Veselí, okr. Jičín	40 000
ZŠ Trutnov, V Domcích	339 000
MŠ Náchod, Vítkova 304	36 000
MŠ Žacléř, B. Němcové 373	60 000
Masarykova ZŠ, Broumov	872 000
ZŠ a MŠ Chomutice	250 000

²⁷ <http://www.msmt.cz/socialni-programy/vysledky-dotacniho-vyberoveho-rizeni-rozvojoveho-programu-1>, cit. 13. 9. 2010. V roce 2010 bylo rozděleno v tomto programu 40 mil. korun v celé ČR.

ZŠ Nový Hrádek, okr. Náchod	254 000

Centrum podpory inkluzivního vzdělávání (dále v textu „CPIV“)

Jedná se o celorepublikový národní projekt MŠMT zaměřený na partnerskou spolupráci se školami a jejich učiteli, jehož partnerem a realizátorem je Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (IPPP). Projekt probíhá v letech 2009 – 2012.

Projekt se zaměřuje na ověření a nastavení podmínek inkluzivního vzdělávání na základních školách v ČR. Ve vybraných lokalitách v ČR jsou zřízena Centra podpory inkluzivního vzdělávání, která svými službami pokrývají všechny kraje. CPIV na vybraných školách v regionu ve spolupráci s vedením těchto škol vytvářejí podmínky pro zajištění distribuce vzdělávání podle možností a schopností žáků, nastavují a sledují pravidla rovnosti v přístupu ke vzdělávání, zvláště pak u žáků s potřebou podpůrných opatření (mezi něž se řadí i žáci ze SVL). Prostřednictvím zmapování aktuálního stavu realizace inkluze na školách vytvářejí plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků školy, mapují metodickou připravenost, vybavenost školy nástroji včetně role asistentů pedagoga, pracují s podpůrným systémem školy, podílejí se na procesu sociální rehabilitace včetně pomoci školám v oblasti projektové podpory.

CPIV pro Královéhradecký a Pardubický kraj má sídlo v Hradci Králové. V týmu CPIV jsou odborní pedagogičtí pracovníci (didaktik, speciální pedagog, psycholog) a další pracovníci: sociální pracovník, projektový manažer a kulturní antropolog. Ve školním roce 2009/2010 CPIV spolupracovalo s 10 školami v Královéhradeckém kraji (viz tabulka níže). Mezi školy, které jsou do projektu zapojené, patří i školy z lokalit s vyšším počtem sociálně znevýhodněných žáků (zpravidla odpovídají tzv. vyloučeným lokalitám v kraji, tedy lokalitám s vyšším podílem sociálně znevýhodněných obyvatel).

Základní školy spolupracující se CPIV v roce 2010

Základní škola, Vrchlabí, Školní 1336
Základní škola T. G. Masaryka Náchod, Bartoňova 1005
Základní škola Gutha-Jarkovského Kostelec nad Orlicí
Základní škola, Nový Bydžov, Karla IV. 209, okres Hradec Králové
Základní škola a Mateřská škola Krčín
Základní škola, Jičín, Husova 170
Masarykova základní škola, Broumov, Komenského 312, okres Náchod

Základní a Mateřská škola, Hradec Králové, Úprkova 1
Základní škola Jaroměř – Josefov, Vodárenská 370, okres Náchod
Základní škola, Trutnov, Komenského 399

K překážkám zařazení sociálně znevýhodněných dětí do hlavního vzdělávacího proudu patří nedostatečné zvládnutí českého jazyka a vzájemné komunikace, nedostatečné sociální a sebeobslužné návyky, nízká úroveň znalostí a zkušeností potřebných pro školní výuku, příliš povolný postoj rodičů s malým důrazem na vzdělání, nevhodné sociální prostředí a zařazování těchto dětí do základních škol praktických či speciálních.

V případě vzdělávacích institucí (škol, školských zařízení) narážejí projekty inkluzivního vzdělávání kromě výše zmíněných překážek rovněž na mínění rodičů z majoritní společnosti, kteří mohou a v praxi to též realizují, odebrat své dítě ze školy, do níž ve zvýšeném počtu docházejí děti se sociálním znevýhodněním. Vzhledem k nastavení financování regionálního školství prostřednictvím agregovaných normativů pak takovýto odliv dětí či žáků ohrožuje existenci původní školy.

10.2.2 Předškolní vzdělávání

Z výsledků sociologických výzkumů vyplývá, že předškolní vzdělávání v mateřské škole je nejefektivnější prevencí školní neúspěšnosti²⁸. Na základě ustanovení školského zákona²⁹ je v posledním ročníku před zahájením povinné školní docházky bezplatné. Pro využívání možnosti předškolního vzdělávání v mateřských školách sociálně znevýhodněnými dětmi je přitom určující, že docházka do mateřské školy není povinná. Kromě toho v případě dětí se sociálním znevýhodněním existuje možnost snížení či úplného prominutí úplaty.³⁰

Vzhledem k demografickému vývoji (roste počet dětí dostavujících se k zápisu do mateřských škol) a kapacitám mateřských škol, které tomuto trendu nedostačují, se komplikuje přístup dětí nejen ze sociálně znevýhodněného prostředí k předškolnímu vzdělávání. Je ovšem zapotřebí zdůraznit, že na vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky má dítě ze zákona právní nárok a v případě, že kapacita mateřské školy neumožňuje přijetí dítěte, je obec, v níž má dítě trvalý pobyt, povinna zajistit přijetí dítěte do jiné mateřské školy, byť i zřízené jinou obcí. Řešení kapacity mateřských škol a její dostupnosti pro děti s trvalým bydlištěm v obci je v kompetenci zřizovatelů (obcí) a nejedná se o problém pouze dětí se sociálním znevýhodněním.

²⁸ Analýza podoby a příčin segregace dětí a mladých lidí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, GAC spol. s.r.o., MŠMT 2009

²⁹ Z. 561/2004 Sb., § 123 odst. 2

³⁰ Z. 561/2004 Sb., § 123 odst. 4, a Vyhláška 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, § 6 odst. 5

I v případě, že dítě se sociálním znevýhodněním do mateřské školy nastoupí, dochází často k předčasnému ukončení jeho předškolního vzdělávání – rozhodnutím ředitele mateřské školy z důvodu nehrzení zejména úhrady stravného ze strany rodičů³¹, ale také na základě rozhodnutí rodičů, a to nejen z důvodu finanční náročnosti, nýbrž též zásadních problémů s organizací vzdělávání a pravidelným plněním povinností (ranní vstávání, (ne)omluvené absence). Rodiče např. přihlašují své děti do mateřské školy v jiné obci i přesto, že mateřská škola v místě bydliště má volnou kapacitu – důvodem je vyhnout se přísnějšímu režimu docházení do školy. Ze všech těchto důvodů je obtížné alespoň přibližně určit průměrný podíl sociálně znevýhodněných dětí v mateřských školách.

Přípravné ročníky pro děti se sociálním znevýhodněním při základních školách

Jedná se o specifický nástroj pro zařazování dětí se sociálním znevýhodněním do hlavního vzdělávacího proudu. Vzdělávání je v nich realizováno podle rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání – možnost využití tohoto nástroje je však omezena.³² Zřízení takové třídy podléhá souhlasu krajského úřadu z důvodu finanční náročnosti. Rodiče však zájem o zařazení dítěte do přípravné třídy většinou nemají a i v případě zařazení zůstává problém častých absencí. V případech kdy je zřízen přípravný ročník jako součást ZŠ speciální nebo ZŠ praktické hrozí, že děti ze sociálně znevýhodněného prostředí nenastoupí povinnou školní docházku do běžné základní školy, ale zůstávají v původních školách.

Seznam škol zřizujících přípravné ročníky v roce 2009

Název školy	Počet přípravných tříd	Počet žáků
Mateřská škola, Speciální základní škola a Praktická škola, Hradec Králové	1	9
Základní škola Nová Paka, Komenského 555	1	14
Základní škola Nová Paka, Husitská 1695, okres Jičín	1	12
Masarykova základní škola, Broumov, Komenského 312, okres Náchod	1	12
Základní škola praktická, Jaroměř, Komenského 392	1	14
Základní škola Schulzovy sady, Dvůr Králové nad Labem, Školní 1235	1	13
Základní škola, Trutnov, V Domcích 488	1	11

³¹ Z. 561/2004 Sb., § 35

³² Z. 561/2004 Sb., § 47 a Vyhláška 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, § 7

10.2.3 Základní vzdělávání

Přijetí do spádové základní školy je zákonným právem dítěte, pokud to umožňuje kapacita školy. Vyšetření a doporučení pedagogicko-psychologickou poradnou je ovšem nutné v případě dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – míru těchto potřeb a úroveň opatření k jejich uspokojování může určit pouze školské poradenské zařízení.³³ Dle příslušného ustanovení školského zákona je přitom za dítě se speciálními vzdělávacími potřebami považováno i dítě se sociálním znevýhodněním.³⁴

Přestup žáka do jiné, tedy i speciální školy je možný pouze na žádost zákonného zástupce. Převedení žáka do vzdělávacího programu základního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením (tedy včetně rámcového vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením v základních školách praktických) nebo do vzdělávacího programu základní školy speciální je možné pouze za současného splnění dvou podmínek - písemné doporučení školského poradenského zařízení, -písemný souhlas zákonného zástupce dítěte.

Rodiče sociálně znevýhodněných dětí s převedením dítěte do speciální školy či vzdělávacího programu musí souhlasit, bez jejich souhlasu realizace není možná (kompetence kontrolovat oprávněnost zařazení dětí do speciálních škol a vzdělávacích programů přísluší České školní inspekci). Rodiče sociálně znevýhodněných dětí občas žádají přestup dítěte do ZŠ praktické nebo ZŠ speciální z důvodů lehčího učiva, menších nároků na domácí přípravu dětí či přítomnosti „kamarádů“, aniž by k tomu měli objektivní důvody (např. LMP). Naopak rodiče „neromských“ dětí často odmítají převedení jejich dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do speciální školy, neboť se bojí vyššího procentuálního zastoupení romských spolužáků. Zásadním prvkem podobně jako v případě mateřských škol je tedy přístup rodičů.

Asistenti pedagoga pro děti a žáky se sociálním znevýhodněním

Na 13 školách v Královéhradeckém kraji v roce 2009 působilo celkem 18 asistentů pedagoga pro děti a žáky se sociálním znevýhodněním, jejichž financování bylo zajištěno z prostředků rozvojového programu MŠMT³⁵. Z pohledu škol v důsledku pravidel financování ze státního rozpočtu (finanční rok je shodný s kalendářním) minimálně čtvrt roku školy financují tyto asistenty ze svého rozpočtu. Vzhledem ke každoročnímu růstu počtu žádostí v rámci celé České republiky dochází pak pravidelně ke krácení požadované částky ze strany MŠMT – v roce 2009 to bylo o cca 19 %. Královéhradecký kraj na dofinancování převyšujících požadavků škol na asistenta pedagoga pro děti a žáky se sociálním znevýhodněním nepřispívá.

³³ Diagnostické metody vytváří Institut pedagogicko-psychologického poradenství, katedry psychologie na univerzitách v ČR, nebo Psychologický ústav AV ČR

³⁴ Z. 561/2004 Sb., § 16, odst. 1

³⁵ Dotační program MŠMT Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním

Počty a financování asistentů pedagoga ve školách v kraji ve školním roce 2009/2010

Mateřské školy	Základní školy	Střední školy	dotace MŠMT (Kč)	dotační podpora programu ze strany kraje
0	18 ³⁶	0	3 392 760	0

V Královéhradeckém kraji se v poslední době zvyšuje počet zájemců z řad dospělých, o doplnění základního vzdělání. Pro tyto účely kraj v roce 2009 finančně podporoval jednu základní školu (Základní škola Boženy Němcové Jaroměř, Husovo náměstí 352, okres Náchod) při pořádání kurzů k získání základního vzdělání. V roce 2009 tento kurz absolvovalo 9 zájemců (4 ve školním roce 2008/2009 a 5 v roce 2009/2010).

10.2.4 Sekundární vzdělávání

Informace o počtech žáků se sociálním znevýhodněním na středních školách jsou založeny především na žádostech o dotaci z rozvojového programu MŠMT³⁷. O finanční prostředky z tohoto programu žádají přímo konkrétní žáci prostřednictvím škol.

Podpora romských žáků středních škol v roce 2009

Sledované období	Počet podpořených SŠ	Počet podpořených studentů
leden – červen 2009	22	64
září – prosinec 2009	17	52

10.2.5 Přehled čerpání finančních prostředků na realizaci projektů v oblasti školství v roce 2010

MŠMT - Program na podporu integrace romské komunity³⁸

Uvedené organizace čerpají finanční prostředky na aktivity spojené se vzděláváním svých klientů, využívajících služeb nízkoprahového klubu pro děti a mládež. Jedná se o

³⁶ 3 asistenti pedagoga při ZŠ působí současně i při MŠ

³⁷ Dotační program MŠMT Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol [http://www.msmt.cz/socialni-programy/vysledky-dotacniho-vyberoveho-rizeni-v-programu-podpora-3], cit. 13. 8. 2010

³⁸ Dotační program MŠMT, Program na podporu integrace romské komunity 2010, [http://www.msmt.cz/socialni-programy/projekty-kterym-byla-priznana-dotace], cit. 13. 9. 2010

doučování dětí v NZDM, nebo přímo v rodinách klientů a projekty založené na spolupráci se školou a učiteli.

Organizace	Název projektu	Výše podpory (Kč)
Salinger	Komunitní centrum Amaro Phurd - Pražská	234 000
Soužití	Smajlík 2010	244 000
Dokořán	Cesta za poznáním	194 000
Milíčův dům	Chytré sovičky	274 000

Královéhradecký kraj - Globální grant v Královéhradeckém kraji v rámci OPVK

Oblast podpory 1.2: Rovné příležitosti dětí a žáků včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami³⁹

V této oblasti podpory bylo podpořeno 17 subjektů v celkové výši 80 580 486 Kč.

Jedná se například o projekty zahrnující tvorby metodik práce s dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, na vzdělávání pedagogů v přístupu k těmto žákům, na zajištění činnosti školních psychologů, na podporu činností v oblasti prevence rizikového chování, a jiné.

Královéhradecký kraj - Celoroční činnost ve volném čase pro děti a mládež a celoroční pravidelná sportovní činnost mládeže a osob se zdravotním postižením

V této oblasti bylo rozděleno 95 000 Kč na činnost tělovýchovné jednoty Rasošky - Josefov, pionýrské skupiny Za vodou v Josefově a občanskému sdružení Džas Dureder Dživipnaha.

10.3 Zaměstnanost

Odborný odhad míry nezaměstnanosti osob v sociálně vyloučených lokalitách se pohybuje podle sdělení pracovníků obcí a terénních pracovníků mezi 60 – 95 %. Současná ekonomická krize nemá výrazný vliv na nezaměstnanost osob ze sociálně vyloučených lokalit. Ti jsou nezaměstnaní a závislí na sociálních dávkách již dlouhodobě, často více než několik let. V sociálně vyloučených lokalitách žijí lidé ekonomicky neaktivní, ale velká část

³⁹ Do skupiny dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jsou zařazeny děti a žáci se zdravotním postižením, se sociokulturním znevýhodněním a se zdravotním znevýhodněním.

těchto osob je v jiném ekonomickém postavení, než nezaměstnaný. Velký počet osob v produktivním věku jsou invalidní důchodci, částeční i úplní, další početná skupina jsou ženy v domácnosti s malými dětmi⁴⁰ Velký počet invalidních důchodců je bez nároku na výplatu z důvodu neodpracovaných potřebných let. Vysoký počet osob je sankčně vyřazeno z evidence úřadu práce z důvodu zprůsnění sankčních opatření pro neplnění povinností vyplývajících z evidence na úřadu práce. Nezaměstnanost, nízké a nepravidelné příjmy a nízká finanční gramotnost s sebou přinášejí riziko zadlužování cílové skupiny, což může vést až ke ztrátě schopností vzniklý dluh splácet a dochází k předluzení. Problém s hospodařením s penězi a potřebu pomoci s financemi uvedla v průzkumu potřeb většina dotazovaných.⁴¹

10.3.1 Nezaměstnanosti dle okresů a počet volných pracovních míst

Uváděné statistické údaje nejsou úplně vypovídající o nezaměstnanosti osob ze SVL z výše zmíněných důvodů, nicméně pro srovnání jsou zajímavé informace o počtu volných pracovních míst v jednotlivých okresech a počty uchazečů o jedno pracovní místo.⁴²

k 1. čtvrtletí	<i>Počet volných pracovních míst</i>		
<i>Sledovaný rok</i>	2007	2008	2009
Hradec Králové	1915	2026	526
Náchod	980	1308	468
Trutnov	866	1312	482
Rychnov nad Kněžnou	634	668	169
Jičín	520	746	118
celkem	4915	6060	1763

k 1. čtvrtletí	<i>Počet uchazečů o jedno pracovní místo</i>		
<i>Sledovaný rok</i>	2007	2008	2009
Hradec Králové	2,4	1,7	8,6
Náchod	3,5	1,8	8,4
Trutnov	6,2	3	11,4

⁴⁰ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 70 – 74

⁴¹ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 88, 89

⁴² <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/>, cit. 12. 8. 2010

Rychnov nad Kněžnou	2,7	1,7	14,6
Jičín	5,2	3,1	28,5
celkem	20	11,3	71,5

<i>k 30. 9. 2009</i>	<i>Počet mladistvých v evidenci úřadu práce</i>		
Hradec Králové	49		
Náchod	40		
Trutnov	56		
Rychnov nad Kněžnou	27		
Jičín	32		
celkem	204		

k 1. čtvrtletí	<i>Nezaměstnanost</i>		
<i>Sledovaný rok</i>	2007	2008	2009
Královéhradecký kraj (%)	5,2	4,2	8,4

10.3.2 Bariéry bránící účasti na trhu práce dlouhodobě nezaměstnaných sociálně vyloučených osob

Překážky bránící účasti sociálně vyloučených osob na trhu práce vycházejí z vnějšího i z vnitřního prostředí sociálně vyloučených lokalit.

Mezi vnější překážky patří zejména vžitá předsudky zaměstnavatelů vůči zaměstnávání Romů. Další překážkou se jeví být systém sociálních dávek a výše minimální mzdy, která nemotivuje mladé osoby bez vzdělání k aktivnímu hledání legální práce. Pro mladistvé bez vzdělání je finančně výhodnější se zaregistrovat na úřad práce. Po dobu evidence zde mají osoby možnost si přivydělávat na brigádách na dohody o provedení práce, dohody o pracovní činnosti i na základě pracovních smluv maximálně do výše poloviny minimální mzdy (v roce 2010: 4 000,- Kč hrubé mzdy). Navíc tyto životní strategie jsou mezigeneračně předávány a část mladých lidí nevidí výhody v dalším studiu, je pro ně důležitější momentální výhoda „příjmu na úřadu práce“. Sociální dávky vyplácené rodinám jsou stejně vysoké, v některých případech dokonce vyšší než mzda za práci pro nekvalifikovanou pracovní sílu.

Mezi překážky vycházející z vnitřního prostředí patří vysoká zadluženost jednotlivých osob a rodin. Osobám, na které je uvalena exekuce, se nevyplatí legálně pracovat, protože je jim stejně většina mzdy zabavena na umoření dluhu. Pokud jsou jim zabaveny sociální dávky, dluh je splácen také a ještě mají předlužené osoby čas na jiné formy obživy. Další identifikované překážky jsou nízká, mnohdy žádná kvalifikace, neuspokojivý zdravotní stav, orientace sociálně vyloučených na přítomnost, špatné pracovní návyky a nízká vůle a schopnost si hledat práci, nízká schopnost mobility za prací do jiného místa. V některých SVL jsou rozšířené různé nelegální zdroje obživy.

10.3.3 Využívané nástroje ke zlepšení situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit na trhu práce

Aktivní politika zaměstnanosti (dále v textu „APZ“)

Veřejně prospěšné práce (dále v textu „VPP“) jsou nejvíce využívaným nástrojem APZ, tento nástroj využívají všechny obce s rozšířenou působností. Méně, nebo téměř vůbec je nástroj využíván v malých obcích a na venkově, ve kterých jsou popsány SVL.

Společensky účelná pracovní místa nejsou často využívaným nástrojem v případě nezaměstnaných osob žijících v SVL.

Rekvalifikační kurzy bez návaznosti na uplatnění na trhu práce v současné době ekonomické recese a vysoké nezaměstnanosti jsou neefektivním a ne příliš využívaným nástrojem. Přístup úřadů práce k využívání tohoto nástroje je velmi individuální.

Veřejná služba (dále v textu „VS“)

V kraji realizuje veřejnou službu 40 obcí⁴³. V analýze jsou podrobně rozepsány důvody obcí k organizování a neorganizování VS na svém území. Mezi hlavní pozitiva organizování VS pro obec patří možnost rozlišení osob, kteří chtějí pracovat a kteří ne. VS má také pozitivní dopad na osoby v hmotné nouzi, které dlouhodobě nemohly najít pracovní uplatnění a které jsou tímto způsobem motivovány k získání a udržení pracovních schopností a dovedností. Pro osobu pobírající dlouhodobě dávku hmotné nouze je pozitivní zachování výše, nebo dokonce zvýšení této dávky. Nelze opomenout pozitivní vnímání a utváření postojů ostatních obyvatel obce. Práce vykonávané pro město mají pozitivní vliv na příjemnější prostředí v obci.

Pro realizaci VS však vyplývá pro obce i řada negativ. Z analýzy vyplývá, že obce neorganizují VS z důvodu malého zájmu osob tuto práci, dále obce postrádají pracovníka, který by VS v obci organizoval, pro obec (a zvláště pro malé obce) je realizace VS administrativně, finančně a organizačně náročná. Zákon umožňuje možnost realizace VS jednou obcí i pro spádové malé obce. V Královéhradeckém kraji například město Jičín realizuje VS pro 51 obcí ve svém spádovém území. Pokud však osoba nevykonává VS

⁴³ Analýza Vyhodnocení aplikace veřejné služby, MPSV 2010, [http://www.mpsv.cz/files/clanky/8655/21042010.pdf], cit. 13. 8. 2010

v místě svého bydliště, je pro ni značně finančně náročné dojíždět do jiného místa a zachování výše příspěvku na živobytí někdy nekompenzuje náklady na dojíždění.

I v případě, že obce realizují VS, zmiňují některá negativa, z nichž hlavní je administrativní náročnost, personální a finanční zatížení obce (např. nespolehlivost některých osob vykonávajících VS a nutnost jejich neustálé kontroly, nutnost opatření ochranných pomůcek, jejich proškolení a úhrada pojistného za tyto osoby.

Některé dobré praxe a projekty realizované na podporu zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji v minulých letech

Hradec Králové - Občanské sdružení Salinger, projekt „Jak hledat práci“ ve spolupráci s úřadem práce. Jedná se o soubor motivačních bloků s tématy psychologie, právo, orientace na trhu práce, základy práce s počítačem, po absolvování dostanou klienti certifikát, který je na úrovni rekvalifikace, což může být pozitivum při dalším hledání práce. Cílem projektu je zlepšit informovanost o pracovních právních vztazích a podpořit klienty při hledání pracovního uplatnění, nabídnout jim základní přehled v orientaci na trhu práce, psychologii a učit je pracovat s počítačem. Velké části absolventů projektu se podařilo zařadit do pracovního procesu.

Broumov, projekt „Kruh“ – určen pro romské rodiny, ve kterých všichni členové včetně mladistvých byli v evidenci úřadu práce. Trval celkem 50 hodin – 10 dní po 5 hodinách a zúčastnilo se ho 7 osob. Program realizovalo odborné zařízení POE EDUCo, spol. s r.o. Nový Jičín, se kterým má úřad práce výborné zkušenosti. Cílem bylo na základě práce se všemi členy rodiny ukázat výhodu zaměstnání oproti životu na sociálních dávkách. Po poradenském programu následovala práce na veřejně prospěšných pracích cca půl roku, 1 uchazečka byla na rekvalifikačním kursu – zahradnické práce a potom někteří nastoupili do pracovního poměru s dotací od ÚP – 4 uchazeči. 2 uchazeči nastoupili do pracovního poměru bez dotace, 1 uchazečka zůstala bohužel díky svému zdravotnímu omezení v evidenci úřadu práce. Všechna pracovní místa byla zajištěna díky aktivitě při jednáních s potencionálními zaměstnavateli vedoucí pobočky úřadu práce v Broumově.

Poradenská činnost pro mladistvé Broumov - Poradenská činnost probíhala od března do června 2007 s cílem vrátit uchazeče zpátky do vzdělávání. Účastnilo se 10 uchazečů (z toho 3 děvčata) ve věku 15 – 17 let, všichni se základním vzděláním, případně s krátkou zkušeností na Středním odborném učilišti. Zabezpečovalo město Police n. M., spolu se Střediskem výchovné péče Kompas v Broumově a terénními pracovníky města Broumov (velmi důležité pro úspěšnou účast). Obsahem byla změna životního stylu, rekondice, posílení psychické a fyzické výkonnosti. Ergoterapie v podobě veřejných prací. Pracovní a psychologické poradenství s cílem vytipování dalšího vzdělávání nebo povolání. Komunikace a prezentace osobnosti. Asertivní chování. Video výcvik včetně hodnocení rysů osobnosti. Základy práce na PC. Keramické a výtvarné práce. Kulturní akce. Právní minimum. Seznámení se s tiskopisy a formuláři. Sociální a zdravotní minimum. Psychologické

poradenství. Exkurze do škol a provozů. Poradenská činnost byla kombinována s veřejně prospěšnými pracemi. Tři dny v týdnu veřejně prospěšné práce, dva dny poradenství. Všichni účastníci (vyjma jedné, která v průběhu otěhotněla, ale přesto v poradenství pokračovala) byli přijati na střední odborné učiliště. Během prázdnin potom ještě měli ti samí účastníci (kromě těhotných) asi 4 udržovací sezení, aby byli udrženi v aktivitách a na učiliště nastoupili.

Projekt Job Circuit (v rámci projektu Leonardo) pro mladistvé uchazeče na Broumovsku - Partnerské země – Norsko – několik partnerů, Švédsko, Slovinsko, Bulharsko. Projekt byl realizován v období listopad 2007 – červen 2008. Cílem bylo zajistit nové aktivity pro vytipované mladé nezaměstnané, ukázat jim možnosti a podmínky různých povolání, na základě lepšího poznání uchazečů jim tzv. ušít služby pro ně. Při realizaci se spolupracovalo s Podnikatelským klubem, Agentury práce a poradenské agentury, zaměstnavatelé v regionu, Městský úřad Broumov – sociální odbor. Témata poradenství během projektu byla zpočátku o hodnotě vzdělání, jak se chovat v zaměstnání, řešení problémů, motivace, pak následovaly odborné stáže u 11 zaměstnavatelů, kteří mohli poskytnout různá pracovní místa (ošetřovatelství, pečení, vaření, služby v restauraci, šití, strojírenství, papírenský průmysl, textilní průmysl, prodej, zahradnictví). Střídal se praxe a dny poradenství, kdy následovala zpětná vazba zkušeností z jednotlivých stáží a zabezpečení podpory při dalším kroku. Zkušenosti z projektu - nezbytný neustálý dohled, podpora od zaměstnavatelů, problémy se zapojením z obou stran, nereálné zhodnocení situací, špatné sociální zázemí, spolupráce se sociálním odborem, důležitý je homogenní věk účastníků ve skupině, studenti jiného věku mají jiné postoje.

Nový Bydžov - projekt realizoval Městský úřad, zaměřil se na konkrétní politiku zaměstnanosti na místní úrovni za pomoci místní podnikatelské a veřejné sféry. Všichni nezaměstnaní Romové se mohli do projektu přihlásit. Výběrovou komisí a na základě profesní diagnostiky zpracované profesionální firmou byly vybráni vhodní adepti, kteří byli v partnerských firmách zařazeni na pracovní místa po jednom mezi ostatní pracovníky. Čtyři měsíce probíhala rekvalifikace osob ve vzdělávacích kurzech pro konkrétní obor, ve kterém byli ve firmách zaměstnáni. Partnerské firmy Romy zaměstnali na dobu určitou na 15 měsíců s tím, že 50% mzdových nákladů fakturovali projektu.

Místní komunikační platforma - Jedná se o pilotní projekt RRLZ Královéhradeckého kraje v Jaroměři. Hlavní aktivitou je realizace komunikačních platform za účasti místních zaměstnavatelů, zástupců obcí a úřadů práce, na kterých jsou hledány mj. cesty a možnosti k zapojení obtížně zaměstnatelných skupin obyvatel na trh práce na lokální úrovni.

10.4 Bydlení

Žádná obec v kraji nedisponuje byty ve svém vlastnictví, které by byly vyčleněny pouze pro sociálně vyloučené osoby. V současné době lze vysledovat trend prodeje velké

části obecních bytů soukromým vlastníkům. Budování sociálních bytů či ubytoven zatím není v prioritách a ani finančních možnostech měst bez získání případných investičních dotací.

Řada nájemních domů (bytů) v SVL byla městy odprodána soukromým vlastníkům, kteří byty nadále pronajímají, nečastěji opět Romům. Zde se však setkáváme s trendem nadstandardního zvyšování nájemného nad místně obvyklou výši, kdy se majitelé snaží z obyvatel objektů, kterým převážně náklady na bydlení kompenzuje stát sociálními dávkami, maximálně vytěžit. Získání bydlení v jiné lokalitě a přestěhování se ze SVL je spíše výjimkou.

Při ztrátě bydlení obyvatelé SVL situaci řeší nejčastěji dočasným sestěhováním ke svým příbuzným, než najdou jiného pronajímatele, u kterého nemají pohledávky. Dochází však i k pronájmu části rodinného domu v osobním vlastnictví Romů za účelem získání financí za bydlení, provádějí se i nelegální stavební úpravy k rozšíření prostor k bydlení. Azylovým bydlením řeší situaci jenom minimum Romů - jedná se buď o jednotlivce, kteří nemají rodinné zázemí, případně o matky s dětmi, které takto dočasně vyřeší situaci, aby jejich děti nemusely být umístěny do ústavu. Nabídka soukromých ubytoven se ve většině případů také netýká rodin s dětmi.

10.4.1 Příčiny bydlení sociálně vyloučených osob v nevyhovujících sociálních a hygienických podmínkách

Mezi příčiny bydlení sociálně vyloučených osob v nevyhovujících sociálních a hygienických podmínkách, které vycházejí z chování obyvatel SVL patří ztráta původního bydlení z důvodu zadlužení a nesplácení dluhu na nájmu. Dále neplacení, nebo nepravdělné placení služeb bydlení (voda, elektrika, plyn, odvoz odpadů) a z toho důvodu zamezení přístupu k těmto službám, sestěhování příbuzných z důvodu ztráty bydlení do jednoho bytu, poškozování bytu špatným užíváním a přeplněnost bytů, u bytů (domů) ve vlastnictví uživatelů je nedostatek prostředků na opravy či přístavby.

Mezi příčiny bydlení sociálně vyloučených osob v nevyhovujících sociálních a hygienických podmínkách, které vycházejí z vnějšího prostředí, patří nízká možnost přestěhování do jiného bytu z důvodu posuzování zájemců o pronájem podle všeobecných stereotypů. Pronajímatel byt pronajímá v nevyhovujícím stavu a odmítá jej opravit, pronajímatel odmítá investovat do bytu dlužníka na nájemném.

10.4.2 Využívané integrační nástroje v oblasti bydlení

V některých obcích je využíván institut zvláštního příjemce⁴⁴, ale není to rozšířený způsob úhrad nákladů za nájemné, nevede rodiny k zodpovědnosti a samostatnosti, i když v některých případech je lepší zvolit tento způsob platby sociálních dávek a města i klienti k tomu přistupují.

V této oblasti mohou, a často se tak děje, významně přispět terénní pracovníci, kteří pomáhají klientům, v případě, že již mají dluh vzniklý z neplnění povinností spojených s bydlením, s řešením situace (například sepsáním splátkových kalendářů). Vedou klienty k zodpovědnosti za své bydlení, pomáhají s rodinným rozpočtem a vysvětlují nutnost pravidelných plateb za nájem a energie. Pomáhají vyjednávat s dodavateli služeb (elektrická energie, voda, plyn), pokud dojde k zamezení přístupu k těmto službám pro vzniklý dluh.

10.5 Sociální služby

Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit využívají v největší míře služby sociální prevence. Jde především o nízkoprahové kluby pro děti a mládež a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a terénní programy. Dostupnost těchto služeb v Královéhradeckém kraji ve vztahu k vyloučeným lokalitám není rovnoměrná. Především není dostupnost zmíněných služeb v menších městech a na venkově, kde se nacházejí malé, ale o to více izolované vyloučené lokality. Většina dotazovaných osob v SVL (85%) v průzkumu potřeb uvedla, že není v kontaktu s žádnou neziskovou organizací.⁴⁵ Z průzkumu potřeb obyvatel SVL vyplývá potřeba zacílení služeb komplexně na celou rodinu a provázanost terénní práce na následné služby a další nástroje integrace. Dospělí nejsou cílovou skupinou nízkoprahových klubů pro děti a mládež a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi nejsou v kraji dostatečně pokryty.

Nízkoprahové kluby pro děti a mládež jsou ve městech: Hradec Králové, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Náchod, Trutnov, Broumov, Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi nabízejí svou činnost v Hradci Králové, Jaroměři-Josefově a v terénní formě v oblasti Královéhradecka, Kostelecka.

Oblastí sociálních služeb se podrobněji zabývá Plán rozvoje sociálních služeb v Královéhradeckém kraji.

⁴⁴ Jedná se o převedení části nebo celé sociální dávky na účet jiného subjektu, než je oprávněná osoba. Úkon lze provést i bez souhlasu oprávněné osoby, souhlasit musí náhradní příjemce dávky. Jedná se o dávky hmotné nouze (doplatek na bydlení) i o dávky státní sociální podpory (příspěvek na bydlení)

⁴⁵ Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Etnologický ústav AVČR, 2010, str. 93

10.6 Zdravotní situace

Skupina osob žijících v SVL vykazuje horší zdravotní stav ve srovnání s majoritním obyvatelstvem, přitom zdraví je důležité i z hlediska jejich sociálního začleňování, protože podmiňuje např. jejich ekonomickou nezávislost a participaci na trhu práce.

Širokou škálu informací o zdravotním stavu romské populace v České republice poskytla národní zpráva „*Romská populace a zdraví – Česká republika – Národní zpráva 2009*“ jako jeden z výstupů mezinárodní srovnávací studie SASTIPEN „*Zdraví a romská populace*“. Výzkum odhalil, že Romové celkově vnímají subjektivně své zdraví jako velmi dobré nebo alespoň dobré, existuje však mezi nimi skupina, jejíž zdravotní stav je horší než odpovídá uvedeným celkovým údajům. Podprůměrný a horší zdravotní stav se projevuje už ve věkové skupině staršího středního věku (45 – 59 let), na rozdíl od ostatní populace, kdy je tato hranice daleko vyšší.⁴⁶

Příčiny horšího zdravotního stavu obyvatel SVL

Výskyt chorob v ohrožených skupinách Romů souvisí s jejich životním stylem a zdravotním chováním. Jedná se zejména o kouření, stravovací návyky a nedostatek pohybu.

sociokulturní podmíněnost

Jedním z projevů je vnímání významu zdraví a náhled na nemoc. V postojích lze rozpoznat spíše pasivní postoj, který se projevuje nedoceněním oblasti prevence a zdravého způsobu života. Tento specifický rys odlišující Romy od majoritní společnosti hraje velmi důležitou roli ovlivňující nejen kvalitu zdraví romské populace, ale i předpoklady pro sociální vzestup a začlenění vyloučených Romů do společnosti.

socioprofesionálního zařazení

Velká část sociálně vyloučených provádí nekvalifikovanou a fyzicky náročnou práci ve zdravotně rizikovém prostředí a prožívá stres díky složité životní situaci vyplývající ze sociálního vyloučení.

špatný stavebně technický stav obydlí a nízký hygienický standard

Společná sociální zařízení chybějící koupelny a sdílení malých prostor větším počtem lidí přispívají šíření infekčních chorob, hlavně hepatitidy typu A. Vysoká nemocnost u dětí snižuje jejich školní úspěšnost, dlouhodobé a opakované pracovní neschopnosti vedou k problémům Romů v zaměstnání a někdy i k ukončení pracovního poměru.

problémy se zdravotním pojištěním

Častým problémem jsou dluhy na zdravotním pojištění, které se nezřídka dostávají do stadia exekuce. Většinou vznikají v období, kdy osoba ukončila dobrovolně nebo byla vyřazena z evidence úřadu práce a zároveň nemá zaměstnání. Příčinou dluhu bývá často i neinformovanost o tom, že přispívat do fondu zdravotního pojištění je ze zákona povinné.

⁴⁶ Romská populace a zdraví – Česká republika – Národní zpráva 2009, MUDr. Libuše Nesvadbová, [<http://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Sastipen.pdf>], cit. 13. 8. 2010

Dalším problémem rozšířeným v posledních letech jsou nekalé praxe některých zdravotních pojišťoven, kdy za účelem získání nových klientů jim dealeři nabízejí finanční poukázky. Tyto pojišťovny pak často nemají uzavřené smlouvy s lékaři o úhradě poskytnutých zdravotnických úkonů.

10.7 Bezpečnost

Z odhadů vyplývá⁴⁷, že nejvíce rozšířenou byla majetková trestná činnost, černé odběry elektřiny, ignorování alternativních trestů či úvěrové podvody a další hospodářská kriminalita. Dále pak se jedná o nedbalostní dopravní nehody, výtržnictví, domácí násilí, vydírání a porušování domovní svobody. Rozšířeným a bohužel nedostatečně podchyceným trestným činem v sociálně vyloučených lokalitách byla i lichva. Pokud se jedná o sociálně patologické jevy, jedná se především o toxikomanií, alkoholismus, gamblerství či prostituci. Jako zásadní problém lze identifikovat nedostatečnou síť služeb v oblasti prevence kriminality, absenci poradenství a krizové intervence.

V teritoriu Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje nepůsobí žádné organizace s pravicovým či levicovým extremistickým zaměřením, jedná se o menší skupiny osob, které sympatizují s krajně pravicovým hnutím Národního odporu či Autonomními nacionalisty.

V kraji existují menší skupiny osob hlásící se k levicově zaměřeným hnutím, ať je to Československá antifašistická federace či hnutí ANTIFA. Naproti tomu v teritoriu Krajského ředitelství policie Východočeského kraje působí čtyři organizace Dělnické strany, tři místní a jedna krajská, dále pak je to Místní organizace Národní strany. Tyto organizace působí v Hradci Králové, Náchodě, Rychnově nad Kněžnou a Trutnově.

V rámci Krajského ředitelství policie Královéhradeckého kraje bylo spácháno v roce 2009 celkem 8 trestných činů s extremistickým podtextem, z toho byly 2 trestné činy rasově motivované.

	TČ § 196, odst.2⁴⁸	TČ § 198 a §198a⁴⁹	TČ § 260, 261⁵⁰

⁴⁷ V rámci Královéhradeckého kraje nejsou k dispozici přesné informace o vývoji kriminality spojené se životem v sociálně vyloučených lokalitách. Uvedené údaje za rok 2009 jsou získané z kvalifikovaných odhadů obvodních oddělení a Služby kriminální policie a vyšetřování Územních odborů Policie ČR, v jejichž teritoriu se sociálně vyloučené lokality nacházejí. Nelze tedy přesně statisticky stanovit vývoj kriminality v těchto sociálně vyloučených lokalitách.

⁴⁸ § 196, odst. 2 Trestního zákona – Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení.....

⁴⁹ § 198 Trestního zákona – Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení

§ 198a Trestního zákona - Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit v Královéhradeckém kraji 2011 – 2016

Územní odbor Hradec Králové			
Územní odbor Jičín		3	
Územní odbor Náchod		1	
Územní odbor Rychnov nad Kněžnou.			
Územní odbor Trutnov	2		2
Celkem	2	4	2

Trestné činy rasově motivované:

1. V době od 21,15 hod. do 21,20 hod. dne 17. 8. 2009 v Trutnově došlo k verbálnímu napadení R.S., který seděl před domem, kde bydlí, ve svém OA, když před ním náhle zastavilo jiné vozidlo, z něj vystoupily dvě osoby. Měly na obličeji kukly, v ruce držely nějaké klacky, přišly k vozidlu poškozeného a křičely na něj „ty černá svině“. Poškozený se lekl a z místa ujel. Zahájeny úkony v trestním řízení podle § 158/3 TŘ pro podezření z t.č. § 196/2 TZ, ukončeno oznámením na MÚ § 159a/1a,b TŘ.
2. Druhý trestný čin rasově motivovaný se netýkal romské komunity, pachatelé byly nezletilé osoby, proto jej nelze zveřejňovat.

⁵⁰ § 260 Trestního zákona – Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (§261 projev sympatií k hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka)

STRATEGIE INTEGRACE SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH LOKALIT KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE 2011 - 2016

11 Principy strategie

Bez uplatňování následujících přístupů nemůže dojít k naplňování cílů strategie.

Partnerství, spolupráce a komplexnost

Sociální vyloučení se jeví jako problém dotýkající se svým rozměrem mnoha oblastí života společnosti. Tento jev řeší mnoho různých institucí, bez jejichž vzájemné spolupráce jak vertikální, tak i horizontální nelze dosáhnout udržitelného výsledku. Bez komplexního řešení problémů z různých úhlů pohledu nedojde k efektivnímu naplnění cíle.

Oboustranná tolerance

Zahrnuje vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost k vymezené skupině není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce.

Lidsko-právní přístup

Znamená řešení problematiky oproštěním se od přisouzené, nebo přiznané národnosti. Vychází z předpokladu rovného přístupu k právům a povinnostem vyplývajícím z právních norem České republiky.

11.1 Role kraje je ve strategii

Iniciační – navrhovatel opatření směřujících k naplnění vize strategie

Koordinační – koordinátor aktivit vedoucích k naplnění vize strategie

Realizační – realizátor vlastních projektů zaměřených k naplnění vize strategie

12 Vize strategie

Obyvatelé dnešních vyloučených lokalit jsou integrováni do běžného života společnosti. Jejich bytové, zdravotní a sociální podmínky jsou srovnatelné s běžnou populací. Nové vyloučené lokality nevznikají.

13 Prioritní oblasti

Stanovené prioritní oblasti vznikly na základě výsledků sběru a studia dokumentů, průzkumu potřeb v SVL, jednání pracovních skupin a diskusních setkání s odbornou veřejností.

Prioritními oblastmi pro naplňování vize strategie jsou:

- kvalita bydlení a zdravotní stav
- vzdělání
- integrace na trh práce
- oddlužení
- spolupráce s obcemi

K jednotlivým prioritním oblastem byly rozpracovány SWOT analýzy, které jsou uvedeny v příloze tohoto dokumentu a ze kterých dále vycházejí cíle a aktivity strategie uvedené v následujících kapitolách.

13.1 Prioritní oblast: Kvalita bydlení a zdravotní stav obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Hlavní cíl:

Zlepšit kvalitu bydlení a zdravotního stavu u obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Dílčí cíl:

Motivovat obyvatele a relevantní subjekty ke kultivaci prostředí v okolí sociálně vyloučených lokalit a ve společných prostorách objektů užívaných k bydlení

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- šíření dobrých praxí v oblasti podporovaného bydlení a systémů sociálního bydlení prostřednictvím realizace seminářů, konferencí a workshopů, realizace kulatých stolů zaměřených na dílčí témata bydlení v sociálně vyloučených lokalitách

- podpora realizace komunitní práce v sociálně vyloučených lokalitách a její financování prostřednictvím krajského rozpočtu z nově vytvořeného dotačního titulu za předpokladu finanční spoluúčasti obce
- podpora realizace terénní práce v sociálně vyloučených lokalitách a jejího dofinancování prostřednictvím krajského rozpočtu v případě neúspěchu v jiných dostupných dotačních programech
- finanční podpora doprovodných služeb a aktivit navazujících na terénní práci a komunitní práci zlepšujících kvalitu bydlení osob v SVL prostřednictvím krajského rozpočtu z nově vytvořeného dotačního titulu za předpokladu finanční spoluúčasti obce

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- pomocí realizace terénní práce, aktivizace a motivace celé komunity ke společnému úklidu a udržování pořádku v sociálně vyloučené lokalitě
- zavádění služeb domovníka
- přenos a realizace příkladů dobré praxe z jiných míst
- bránění sestěhování sociálně vyloučených rodin do jednoho místa, bez návaznosti na podpůrnou službu
- podpora informovanosti soukromých pronajímatelů bytů o službách a možnostech terénní práce
- podpora návaznosti služeb bydlení na terénní sociální práci
- podpora působení přirozených autorit (sousedí apod.) při prosazování zájmů okolí

Dílčí cíl:

Zvyšovat zodpovědnost rodin za pravidelné úhrady nákladů vznikajících v souvislosti s bydlením

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- podpora realizace terénní práce
- podpora vzdělávání terénních pracovníků ve finanční gramotnosti

- finanční podpora osvětových a vzdělávacích aktivit zaměřených na cílovou skupinu směřujících k naplnění cíle prostřednictvím dotačního programu Královéhradeckého kraje
- podpora metodické činnosti vůči obcím v oblasti hmotné nouze

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- podpora realizace terénní práce
- okamžité řešení dluhů na nájmu a minimalizace možnosti zneužívání sociálních dávek
- zavádění systémů prostupného bydlení s doprovodným sociálním programem
- řešení dluhů vzniklých v souvislosti s bydlením pomocí splátkových kalendářů
- důsledné trvání na pravidelných platbách za bydlení
- platba nákladů za bydlení ze sociálních dávek přímo na účet zvláštního příjemce
- pomoc při řešení dluhů spojených s bydlením pomocí dostupných nástrojů (zvláštní příjemce, splátkový kalendář) a návazných služeb
- šíření osvěty o právech a povinnostech spojených s bydlením
- šíření osvěty o důsledcích neplnění povinností spojených s bydlením

Dílčí cíl:

Zvyšovat zodpovědnost sociálně vyloučených osob za svůj zdravotní stav a za zdravotní stav svých dětí s důrazem na lékařskou prevenci

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- podpora vzdělávání terénních pracovníků ve zdravotní oblasti
- ve spolupráci s krajským epidemiologem monitorování stavu infekčních chorob a možného šíření epidemií a informování obcí a terénních pracovníků
- finanční podpora osvětových činností a vzdělávání cílové skupiny směřující k naplnění cíle prostřednictvím dotačního programu Královéhradeckého kraje

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- monitorování možných infekčních chorob s důrazem na předcházení vzniku epidemií
- úzká spolupráce obcí se školami, hygienou a dalšími relevantními subjekty
- pomoc terénních pracovníků v komunikaci osob ze SVL s dětskými a obvodními lékaři
- osvětová činnost terénních pracovníků ve spolupráci s lékaři přímo v sociálně vyloučených lokalitách
- zvýšení informovanosti lékařů o službách terénních pracovníků
- podpora vzdělávání terénních pracovníků ve zdravotní oblasti
- osvěta u cílové skupiny zaměřená na podporu zdravého životního stylu

13.2 Prioritní oblast: Vzdělání obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Hlavní cíl:

Zvýšit vzdělanost obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Dílčí cíl:

Podpořit vzdělávání pedagogických a sociálních pracovníků v tématech sociálního vyloučení

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- podpora vzdělávání pracovníků obcí a poskytovatelů sociálních služeb v aktuálních tématech sociálního vyloučení
- rozšíření nabídky kurzů v rámci školského zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků o aktuální témata sociálního vyloučení
- realizovat jako rozšiřující modul kvalifikačního studia asistentů pedagoga dle zákona o pedagogických pracovnících vzdělávání asistentů pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- rozvoj nabídky vzdělávacích programů o tématu sociálního vyloučení realizovaných přímo zkušenými organizacemi (služby sociální prevence) pracujícími v kraji
- účast učitelů na vzdělávání v přístupu a komunikaci a řešení problémů s rodiči a dětmi ze SVL

Dílčí cíl:

Podpořit rozvoj programů zaměřených na předškolní děti a na kultivaci prostředí v základní škole

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- podpora rozvoje certifikovaných dlouhodobých programů primární prevence ve školách se zvýšeným počtem žáků z SVL
- finanční podpora aktivit neziskového sektoru zaměřených na včasnou péči pro děti se sociálním znevýhodněním prostřednictvím dotačního programu Královéhradeckého kraje
- podpora zřizování přípravných ročníků pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí při základních školách
- motivace škol k čerpání finančních prostředků z OPVK na aktivity směřující k naplnění cíle

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- motivace škol ze strany obce k čerpání finančních prostředků z OPVK na aktivity směřující k naplnění cíle
- finanční podpora aktivit včasné péče o sociálně znevýhodněné děti ze strany obcí
- metodická pomoc školám poskytovaná prostřednictvím metodiků primární prevence pedagogicko-psychologických poraden v jednotlivých okresech školním metodikům primární prevence a výchovným poradcům

Dílčí cíl:

Podpořit návaznost pedagogické intervence a intervence sociální

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- podpora zavádění sociálních pracovníků ve školách s vyšší koncentrací dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí
- podpora zřizování a činnosti asistentů pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí ve školách a jejich financování prostřednictvím rozvojového programu MŠMT
- realizace platformy výměny zkušeností a dobrých praxí v oblasti inkluzivního vzdělávání na úrovni kraje
- připomínkování zákonů a vyhlášek vytvořených na MŠMT s ohledem na cíle stanovené touto strategií
- finanční podpora terénní sociální práce v sociálně vyloučených lokalitách
- aktivní podpora k vytváření diagnostických metod k diagnostikování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí
- finanční podpora činností NNO navazujících na vzdělávací aktivity škol
- motivace škol k čerpání finančních prostředků z OPVK na aktivity směřující k naplnění cíle

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- podpora realizace terénní práce a spolupráce terénních pracovníků se školami
- aktivity směřující k rovnoměrnému zastoupení sociálně znevýhodněných žáků na jednotlivých školách i v rámci tříd
- podpora vzájemné spolupráce relevantních subjektů na místní úrovni ze strany obce
- finanční podpora obcí pro činnosti navazující na vzdělávací aktivity škol
- zajištění dopravní dostupnosti při dopravě do škol
- podpora vzniku středisek výchovné péče ve městech s větším množstvím vyloučených lokalit

- aktivizace a podpora rodičů dětí ze SVL v přístupu ke vzdělání a v komunikaci se školou
- pomoc se školní přípravou v rodinách v SVL
- rozvoj spolupráce škol s NNO a terénními pracovníky obcí
- podpora prezentace činností NNO ve školách
- podpora užší spolupráce asistentů pedagoga s rodinou
- zvýšená podpora v oblasti kariérového poradenství
- pokračování v nastavené činnosti úřadů práce zaměřené na mladistvé uchazeče v evidenci
- aktivní podpora pedagogicko-psychologických poraden k vytváření diagnostických metod a k diagnostikování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí ve spolupráci s IPPP

13.3 Prioritní oblast: Integrace obyvatel SVL na trh práce

Hlavní cíl:

Zvýšit zaměstnatelnost obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Dílčí cíl:

Podpořit a rozvíjet stávající nástroje k zvýšení konkurenceschopnosti cílové skupiny obyvatel na trhu práce

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- témata nezaměstnanosti osob v SVL řešit v rámci RRLZ
- připomínkování zákonů týkajících se oblasti zaměstnanosti
- účast v pracovních skupinách k tvorbě zákonů
- shromažďování podnětů a dobrých praxí z obcí a jejich další šíření
- finanční podpora činností NNO a obcí směřujících k naplnění cíle

- metodická podpora obcí v realizaci veřejné služby

Aktivita k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- spolupráce obce s ÚP při realizaci VPP
- přenášet model RRLZ z krajské úrovně jako model vhodný k řešení problémů s nezaměstnaností na úroveň obcí (viz. místní komunikační platforma)
- realizace veřejné služby v obcích
- rozvoj spolupráce obce s ÚP při zaměstnávání osob, které se osvědčily ve veřejné službě
- větší spolupráce obce se soukromými firmami v regionu - jejich zapojení do komunitního plánování
- realizace projektů na podporu zaměstnávání z OPLZZ
- podpora NNO z obecní úrovně v realizaci aktivit zaměřených na stanovené cíle
- podpora terénní práce v SVL
- podpora spolupráce terénních pracovníků s úřady práce při realizaci motivačních kurzů a rekvalifikací
- směřování činnosti k dosažení cíle v rámci aktivit komunitního plánování v obcích
- pokračování v realizaci již nastavených aktivit prezentace škol
- nabídka volnočasových aktivit při školách a domech dětí a mládeže
- využití služeb asistentů pedagoga, terénních pracovníků, nebo NNO při komunikaci s rodinou při přechodu na učiliště a střední školy
- zintenzivnění spolupráce škol s NNO a terénními pracovníky
- šíření osvěty důsledků nelegální práce
- zaměstnávání motivovaných osob ze SVL na dohody o provedení práce v NNO
- zapojování dobrovolníků do aktivit NNO
- podpora vzájemné návaznosti práce NNO a služeb nabízených úřadem práce
- realizace motivačních kurzů ÚP v NZDM

- důraz na zaměstnávání na VPP převážně nových dlouhodobě nezaměstnaných
- realizace rekvalifikací v návaznosti na pracovní místa
- realizace pracovního poradenství
- šíření informovanosti o možnosti výmazu záznamu z trestního rejstříku

Dílčí cíl:

Podporovat vytváření pracovních příležitostí pomocí inovativních forem legálního zaměstnávání

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- shromažďování a šíření příkladů dobré praxe projektů vytvářejících pracovní příležitosti pro cílové skupiny
- šíření informací a dobrých praxí v oblasti sociálního podnikání, prostřednictvím realizace seminářů, workshopů, kulatých stolů
- podpora projektů předkládaných ve výzvách MPSV zaměřených na vznik a rozvoj sociálních podniků
- metodická podpora obcím v realizaci veřejné služby

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- zaměstnávání motivovaných osob z cílové skupiny v obcích a příspěvkových organizacích obcí
- využití mikroregionů obcí k vytváření a realizaci projektů na podporu zaměstnávání cílové skupiny
- vytvoření systému návaznosti veřejné služby na VPP pro motivované klienty
- podmínění práce od obce absolvováním rekvalifikačního kurzu u ÚP
- vytváření pracovních míst v rámci VPP v NNO, a soukromých firmách a následné legální zaměstnávání motivovaných osob z cílových skupin v návaznosti na VPP - v rámci VPP dojde k zaučení budoucího zaměstnance
- zaměstnávání osob z cílové skupiny na DPP v rámci činnosti NNO
- realizace projektů podporovaného zaměstnávání a sociálního podnikání

13.4 Prioritní oblast: Oddlužení obyvatel SVL

Hlavní cíl:

Snížit předlužení u cílové skupiny obyvatel

Dílčí cíl:

Posílit informovanost sociálních pracovníků a veřejnosti o dluhové problematice a o dostupných službách dluhového poradenství

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- vzdělávání sociálních a terénních pracovníků v oblasti dluhové problematiky
- podpora aktivit zaměřených na zvyšování informovanosti veřejnosti o rizicích předlužení prostřednictvím krajských dotačních programů
- podpora zavádění výuky finanční gramotnosti do škol

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- vzdělávání terénních a sociálních pracovníků v základních tématech dluhového poradenství a o nových trendech institucí poskytujících „rychlé“ půjčky
- podpora návaznosti práce terénních pracovníků na odborné dluhové poradenství
- podpora vzdělávání pedagogů ve výuce finanční gramotnosti a zavedení výuky finanční gramotnosti ve školách

Dílčí cíl:

Zvýšit kompetence osob z cílové skupiny v oblasti finanční gramotnosti

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- podpora aktivit zaměřených na cílovou skupinu směřujících k naplnění cíle prostřednictvím krajských dotačních programů

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- realizace osvětových činností přímo u cílové skupiny vedoucí k naplnění cíle
- okamžité řešení dluhů vůči obci dostupnými prostředky
- podpora realizace terénní práce v SVL
- zvýšení povědomí předlužených osob o důvěryhodných institucích zaměřených na dluhové poradenství
- posílení informovanosti cílové skupiny o rizicích zadlužení u institucí u institucí poskytujících „rychlé“ půjčky

13.5 Prioritní oblast: Spolupráce se samosprávami obcí

Hlavní cíl:

Podporovat a rozvíjet spolupráci samospráv obcí a dalších zainteresovaných subjektů vedoucí k aktivnímu řešení problematiky sociálního vyloučení

Dílčí cíl:

Rozvíjet spolupráci v oblasti integrace obyvatel SVL mezi odborníky na vertikální i horizontální úrovni jako přirozený model spolupráce

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- informování samospráv obcí o možnostech komunitní práce a o příkladech dobré praxe prostřednictvím realizace seminářů, kulatých stolů a workshopů
- finanční podpora realizace komunitní práce prostřednictvím dotačních programů kraje
- realizace seminářů pro zástupce samospráv a pracovníky městských úřadů zaměřených na aktuální témata sociálního vyloučení
- podpora vzniku multidisciplinárních týmů na obcích pro řešení problému sociálního vyloučení
- vznik odborné pracovní skupiny zaměřené na sociální vyloučení na úrovni kraje
- realizace pracovních porad pracovníků obcí zabývajících se problematikou sociálního vyloučení

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- zavedení systematické komunitní práce v SVL se zapojením všech možných aktérů v obci
- vyhledávání přirozených autorit v sociálně vyloučené komunitě
- realizace pracovních porad a workshopů pro řešení problematiky sociálního vyloučení v terénu
- vhodná a účinná prezentace činnosti NNO veřejnosti
- otevřenost pro vedení studentských stáží a praxí v NNO a nabídka pro uskutečnění stáží úředníků ve své organizaci
- rozvoj dobrovolnických aktivit v organizacích

Dílčí cíl:

Podpořit integraci obyvatel SVL na venkově

Navrhované aktivity: zodpovědnost kraj

- monitorování situace ve venkovských sociálně vyloučených lokalitách a přenos informací o specifických potřebách malých obcí ve vztahu k sociálnímu vyloučení směrem k relevantním centrálním institucím
- zveřejňování příkladů dobrých praxí v řešení problematiky sociálního vyloučení na venkově
- metodická a finanční podpora malých obcí I. a II. stupně v integraci sociálně vyloučených lokalit prostřednictvím krajského rozpočtu za předpokladu aktivní spolupráce obce

Aktivity k naplnění cíle doporučené dalším subjektům:

- aktivní zapojení samosprávy malé obce do komunitního plánování obcí s rozšířenou působností
- optimalizovat dopravní dostupnost s ohledem na dostupnost ZŠ a mimoškolních aktivit pro školou povinné děti
- vyjednávání se zkušenými NNO o rozšíření služeb do malých obcí se sociálně vyloučenou lokalitou

- navázání spolupráce s odborníky z jiných obcí a NNO v místě nepůsobících
- zavedení systematické komunitní práce se zapojením všech možných aktérů v obci
- vyhledávání přirozených autorit v sociálně vyloučené komunitě
- realizace pracovních porad a workshopů v terénu

14 Naplňování strategie

Předkládaná strategie má účinnost 6 let. Každé 2 roky bude vytvářen akční plán strategie, jehož naplňování bude ke konci prvního čtvrtletí každého roku vyhodnocováno. S výsledky vyhodnocení akčního plánu budou seznámeny všechny zúčastněné instituce.

Návrh sledovaných indikátorů k naplňování strategie

Priorita	indikátor
Kvalita bydlení a zdravotní stav	• počet realizovaných seminářů, workshopů, konferencí, kulatých stolů zaměřených na šíření příkladů dobrých praxí v oblasti podporovaného bydlení• počet SVL• počet SVL ve kterých je realizovaná komunitní práce• počet SVL ve kterých působí terénní pracovník• počet terénních pracovníků v kraji• počet obydlí, ve kterých působí služba domovníka• počet obcí, které využívají institut zvláštního příjemce• počet osvětových a vzdělávacích aktivit zaměřených na cílovou skupinu v souvislosti s hlavním cílem priority• výše finančních prostředků vynaložených z krajského rozpočtu na realizaci aktivit naplňujících tuto prioritu

Vzdělání	• počet realizovaných vzdělávacích akcí pro sociální pracovníky zaměřených na témata sociálního vyloučení• počet nabídnutých kurzů zaměřených na témata sociálního vyloučení pro pedagogické pracovníky v rámci nabídky školského zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků• počet pedagogů a asistentů pedagoga, kteří se nabídnutých kurzů zúčastní• počet škol, na kterých probíhaly certifikované programy primární prevence• počet dětí, které navštěvují přípravné ročníky pro sociálně znevýhodněné děti• počet zřízených přípravných ročníků pro sociálně znevýhodněné děti• počet realizovaných aktivit a projektů včasné péče pro děti se sociálním znevýhodněním• počet škol, na kterých je zřízena funkce asistenta pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí• počet dětí ze SVL, které navštěvují MŠ• počet projektů škol zaměřených na inkluzivní vzdělávání• výše finančních prostředků vynaložených z krajského rozpočtu na realizaci aktivit naplňujících tuto prioritu

Integrace na trh práce	• počet obcí, které realizují veřejnou službu • počet obcí, které spolupracují s úřadem práce na realizaci veřejně prospěšných prací • počet realizovaných projektů na podporu zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných osob • počet pracovních míst vytvořených na obcích v rámci veřejné služby • počet pracovních míst vytvořených v NNO v rámci VPP • počet osob ze SVL zapojených do dobrovolnické činnosti • počet projektů zaměřených na sociální podnikání • počet osob zaměstnaných v rámci projektu sociálního podnikání • počet obcí, které zapojily aktivity směřující k zvýšení zaměstnatelnosti osob ze SVL do aktivit komunitního plánování • výše finančních prostředků vynaložených z krajského rozpočtu na realizaci aktivit naplňujících tuto prioritu
Oddlužení	• počet uskutečněných školících akcí pro sociální pracovníky zaměřených na problematiku dluhů • počet realizovaných aktivit a projektů zaměřených na cílovou skupinu směřujících k naplnění cíle • počet škol, které vyučují finanční gramotnost • počet občanských poraden v kraji nabízejících dluhové poradenství • počet osob, které využily služby dluhového poradenství • výše finančních prostředků vynaložených z krajského rozpočtu na realizaci aktivit naplňujících tuto prioritu

Spolupráce se samosprávami	• počet obcí, ve kterých je realizována terénní práce• počet realizovaných aktivit vedoucích ke zlepšení kvality terénní práce• počet podpořených/ zrealizovaných projektů navazujících na terénní práci ve městech a na venkově• počet obcí, na kterých pracuje multidisciplinární tým řešící problematiku sociálního vyloučení, nebo ve kterých jsou SVL řešeny v rámci komunitního plánování• počet sociálně vyloučených lokalit na venkově• počet uskutečněných stáží v NNO pracujících s cílovou skupinou osob ze SVL• výše finančních prostředků vynaložených z krajského rozpočtu na realizaci aktivit naplňujících tuto prioritu

15 Použité zdroje a literatura

1. Průzkum potřeb v sociálně vyloučených lokalitách Královéhradeckého kraje, Zdeněk Uherek, Etnologický ústav AVČR, 2010
2. Interní zdroje Krajského úřadu Královéhradeckého kraje, obecních úřadů a Policie ČR
3. Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách, www.socialni-zaclenovani.cz
4. Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení, MVČR, www.mvcr.cz/soubor/extremismus-identifikace-zasadnich-problemu-pdf.aspx
5. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity
6. Dekáda romské inkluze, Rada vlády pro záležitosti romské menšiny, <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dekada-romske-inkluze>
7. Strategie boje proti extremismu, MVČR 2009, <http://www.mvcr.cz/clanek/priorita-ministerstva-vnitra-boj-proti-extremismu.aspx>
8. Strategie pro práci policie České republiky ve vztahu k menšinám 2008–2012, MVČR, <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2008/strategie-minority.pdf>
9. Koncepce včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, MŠMT, <http://aplikace.msmt.cz/PDF/INtextkonceptevcasnepece.pdf>
10. Strategie boje proti extremismu, MŠMT, <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-boje-proti-extremismu>
11. Evropský sociální fond, www.esfcr.cz
12. Školský zákon, Z. 561/2004 Sb.
13. Vyhláška 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

14. Vyhláška 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů
15. Vyhodnocení aplikace veřejné služby, Petr Beck, Petr Niederle, MPSV 2010
16. Romská populace a zdraví – Česká republika – Národní zpráva 2009, Libuše Nesvadbová
17. Trestní zákoník, Z. 40/2009 Sb.
18. Analýza podoby a příčin segregace dětí a mladých lidí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí, GAC spol. s.r.o., MŠMT 2009
19. Komunitní práce a inkluze Romů, Leida Schuringa, SPOLU International Foundation a Leidraad Leertrajecten, 2006

16 Seznam zkratk použitých v textu

AVČR	Akademie věd České republiky
CPIV	Centrum podpory inkluzivního vzdělávání
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	Evropský sociální fond
IOP	Integrační operační program
IPPP	Školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
LMP	lehká mozková porucha
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
NAPSI	Národní akční plán sociálního začleňování
NNO	nestátní nezisková organizace
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
OPLZZ	Operační program lidské zdroje a zaměstnanost
POVK	Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost
RRLZ	Rada rozvoje lidských zdrojů
SVL	sociálně vyloučená lokalita
TP	terénní práce
VS	veřejná služba

VVP veřejně prospěšné práce

ZŠ základní škola